

Primăria din Leordeni

Una dintre reformele importante din timpul lui Al. I. Cuza a fost cea administrativă, votată la 10 martie 1864 și promulgată la 31 martie¹.

Legea stabilea că toate satele, orașelele (târgurile) vor deveni pe viitor comune independente. Acestea se împărțeau în comune urbane (orașele și orașelele) și comune rurale, formate din unul sau mai multe sate și cătune.

O așezare, pentru a deveni independentă, trebuia să aibă cel puțin 100 de familii sau 500 de locuitori. Erau exceptate de la această regulă cele care dovedeau că pot să susțină singure sarcinile comunale. Alipirile și dezlipirile comunelor se puteau face la trei ani de la situația anterioară.

Fiecare comună devenea persoană juridică și astfel trebuia să se îngrijească de interesele ei, iar pentru uniformizarea administrației, legea le fixa anumite obligații.

Prima condiție era să aibă sediu administrativ numit primărie, apoi urmau cele legate direct de viața și activitatea unei așezări, fie rurală, fie urbană. Fiecare comună era dator să aibă școală, să îngrijească de neputincioși și copiii găsiți, de biserică, să plătească pe preoți și servitorii bisericii. De asemenea, comuna trebuia să aibă taur, armăsar și berbeci „de soi” pentru îmbunătățirea raselor de animale. În continuare, legea prevedea lămuriri cu privire la conducerea și administrarea localităților. Autoritatea comunală era reprezentată de un consiliu comunal, iar administrația localității era încredințată unei persoane numite primar (din latinescul *primarius*, de la *primus* - „cel dintâi”).

Numărul locuitorilor determina numărul consilierilor unei localități: până la 1.500 locuitori erau cinci consilieri, între 1.500-3.000 locuitori erau șapte consilieri ș.a.m.d. Consilierii comunali erau aleși direct de către adunarea alegătorilor comunei. Puteau fi alegători cei ce îndeplineau anumite condiții, printre care enumerăm: să domicilieze în comună cu cel puțin șase luni înainte de alegeri, să plătească o contribuție directă (o dare de 48 de lei), cu excepția profesorilor și institutorilor, preoților, medicilor inginerilor, arhitecților, avocaților - toți cu diplome recunoscute de guvern, și a celor ce primesc o pensie anuală de cel puțin 2.000 de lei; să nu fie servitori, falși nereabilitați, supuși interdicției, condamnați pentru furt, abuz de încredere, înșelăciune, spargere de peceti și sustragere de acte depuse în locuri publice; să nu fie cunoscuți în public că țin case de prostituție sau jocuri de cărți.

În comunele rurale, alegerea consilierilor se făcea din doi în doi ani, o treime înnoindu-se la un an, prin tragere la sorți.

Calitatea de consilier era incompatibilă cu orice funcție salarială a statului; consilierii nu puteau fi rudă între ei până la gradul trei, inclusiv. La intrarea în funcție, fiecare consilier depunea următorul jurământ: „Jur credință domnitorului, supunere legilor țării și sprijin intereselor comunei! Așa să-mi ajute Dumnezeu!”.

Consiliul comunal era convocat cel puțin o dată pe lună sau ori de câte ori era nevoie și delibera numai cu majoritate absolută. Ședințele erau conduse de primar, sau, în lipsă, de întâiul său ajutor, sau de cel mai în vârstă consilier. Activitatea consiliului se desfășura după un regulament în care era prevăzută și amendarea consilierilor care absentau nemotivat.

În cazul în care consiliul își depășea atribuțiile și delibera în chestiuni ce nu-i aparțineau, atunci domnitorul putea dizolva consiliul și anula acele deliberări. În decurs de două luni de la dizolvare se organizau noi alegeri, în care timp comuna era condusă de o comisie numită de guvern din persoanele care au întrunit mai multe voturi la ultimele alegeri.

Pentru ca activitatea consiliului să fie eficientă și să se desfășoare într-un cadru legal, legea i-a stabilit anumite atribuții: să vegheze și să păstreze averea comunală; să urmărească legalitatea arendării și închirierii proprietăților, produselor și veniturilor comunei, când termenul acestora nu trecea de trei ani; să supravegheze modul cum se împarte pășunea și pădurea comunală și cum se întrebuințează veniturile comunale.

Unele dintre hotărârile consiliului urmau să aibă aprobarea Comitetului Permanent al Prefecturii sau a unei ordonanțe domnești, sau chiar a unei legi: bugetul de venituri și cheltuieli; cumpărările, înstrăinările, schimburile de averi nemișcătoare, sau de drepturi ale comunei, constituiri de ipoteci, delimitări și împărțiri de bunuri nemișcătoare aflate în devălmășie; fixarea, schimbarea sau micșorarea contribuțiilor comunale, introducerea de diferite taxe și regulamente pentru închirierea locurilor de bălciuri,

---

¹ Teodor Mavrodin, *Istoria Primăriei Pitești*, Editura Pământul, Pitești, 1996, p. 30-35.

târguri, piețe, dejugători; deschiderea și închiderea de străzi și piețe publice, proiecte de aliniere, de drumuri vecinale și laterale; fixarea numărului și zonei parohiilor comunei, aprobarea bugetelor acestora ș.a.

Asupra unor chestiuni, consiliile comunale erau doar consultate: unirea de cătune, sate, slobozii, într-o comună sau dezlipirea lor; cererea de împământenire a străinilor domiciliați în comună etc.

De asemenea, consiliul întocmea regulamente pentru administrarea interioară a comunei, pe care le înainta spre aprobare Comitetului Permanent, numea funcționarii de orice grad care erau plătiți de comună și îi suspenda.

Articolul 82 al legii prevedea că primarul era ales odată cu consilierii și era ajutat de un consilier, dacă populația era sub 3.000 de locuitori, sau de doi dacă era între 3.000 și 6.000. Primarii și ajutoarele se reînnoiau odată cu membrii care se schimbau la un an, prin tragere la sorți.

Primarul era singurul care administra comuna, dar putea să delege pe ajutor să răspundă de unele chestiuni. El se afla sub autoritatea guvernului și avea următoarele îndatoriri: publicarea și executarea legilor și regulamentelor generale; executarea măsurilor de siguranță publică; poliția comunală a piețelor publice, a străzilor etc.; conservarea și administrarea proprietății comunei și a drepturilor sale; îndestularea populației cu articole de primă necesitate; căutarea veniturilor, privegherea stabilimentelor comunale și contabilitatea comunală; redactarea bugetelor și darea socotelilor de cheltuieli; propunerea către consiliu de creare a noi venituri comunale; învoirea târgurilor, facerea contractelor și adjudecarea lucrărilor comunale, conform cu încheierea consiliului comunal, în limitele legilor și regulamentelor în ființă; înfățișarea drepturilor comunale în fața judecătii, ca reclamant sau apărător sau cu delegarea oamenilor de specialitate; întocmirea listelor electorale.

Toate măsurile luate de primar se dădeau sub formă de dispoziție. Tot primarul era însărcinat cu încheierea actelor civile, dar putea delega în locul său pe ajutor sau un consilier. Era obligat a priveghea asupra școlilor, bisericilor și să facă propuneri consiliului comunal pentru rezolvarea diferitelor chestiuni, legate de acestea.

Primarul avea obligații pe linie financiară, trebuia să verifice cel puțin o dată pe lună starea casei comunale, ca și pe linia păstrării arhivelor, a titlurilor de proprietate și registrului de stare civilă.

Când secretarul (scriitorul) și perceptorul (strângătorul de dări) nu-și făceau datoria, făcea propuneri consiliului pentru pedepsire.

Dacă primarii și ajutorii de primari încălcau legile țării, puteau fi suspendați de către prefect, în localitățile sub 3.000 de suflete, sau de către Ministrul de Interne în localitățile cu peste 3.000 de locuitori; peste ei și de către domnitor.

Retribuția primarului se făcea din cutia comunală și era fixată de consiliul comunal, iar ajutorii de primari primeau o indemnizație pentru zilele lucrate.

Semnul distinctiv al primarului era o eșarfă, în culorile naționale, fixată la cingătoare.

Articolul 109 prevedea că fiecare comună rurală avea câte un scriitor și un perceptor (care la ocuparea funcției depunea o garanție bănească); ambii erau suspendați sau revocați de consiliul comunal și cu încuviințarea Comitetului Permanent Județean. Scriitorul avea sarcina de a ține un registru în care redacta procesele-verbale și transcria toate deliberările.

La articolul 18, legea delimita cheltuielile obligatorii de cele facultative. Cele obligatorii erau: întreținerea localului de primărie și a cancelariei, asigurarea abonamentului la gazeta oficială, a registrelor de stare civilă, întocmirea recensământului populației, plata retribuției salariaților, plata chiriei și reparațiilor localurilor de școală și a mobilierului necesar, întreținerea săracilor neputincioși și a copiilor găsiți.

După cum se poate vedea, legea comunală a preluat toate elementele cuprinse în Regulamentul organic din 1831 în domeniul administrației. Era firesc, fiindcă și una și cealaltă au la bază experiența anterioară în materie, dar și consultarea legilor și regulamentelor unor state europene moderne.

Pe baza acestei legi, comuna avea dreptul să-și trimită delegat la alegerea membrilor Consiliului Județean Muscel. La 16 ianuarie 1868, Marin Bărbărie, alegător la colegiul al IV-lea, este trimis la Subprefectura plasei Podgoria, având majoritatea de voturi, 60 la număr, dându-i-se certificat „cu care să se prezinte la întrunirea tuturor delegaților“; alături de el a mai fost delegat și Stan Tucă.

La începutul anului 1868, în comună erau 126 de bărbați cu drept de vot și conform legii trebuia să se înnoiască o treime dintre consilieri prin tragere la sorți. Făcându-se această operațiune, au părăsit rândul consilierilor primarul Mihăilă Negrescu (și el fiind mai întâi consilier) și Nicolae Vișinescu. Apoi s-au făcut alegeri pentru completarea celor două locuri rămase vacante, obținând sufragiile alegătorilor Aleceș Vlăican și Gheorghe Stavarache, primul fiind ales primar. Apoi au fost validați de către Comitetul

Permanent al Județului².

Potrivit listelor electorale din anul 1890 „alegătorii pentru Cameră sunt: 2 în Colegiul I de cameră, 2 în Colegiul I de Senat, 1 în Colegiul I de Senat, 3 în Colegiul III direcți și 214 indirecti de Cameră“; iar lista alegătorilor cuprindea 220 persoane.

Modificările și completările ulterioare aduse acestei legi vor viza latura perfecționării impuse de complexitatea vieții, de modernizare. De exemplu completarea din 1886 viza mai ales mărirea duratei mandatului de primar și consilier la patru ani; între perioada dintre cele două mandate, comuna era condusă de o comisie interimară, formată de un președinte și membri, puterea ei reducându-se la „pură administrațiune“; ca să fie consilier, trebuia să aibă vârsta de 25 de ani și să știe carte³.

Când alegerile nu respectau prevederile legii electorale, rezultatele puteau fi invalidate de către Comitetul Permanent. Așa s-a întâmplat la 15 decembrie 1894, când cei nouă consilieri comunali au fost invalidați și s-a dispus repetarea alegerilor.

Și la alegerile următoare din decembrie 1899 s-au întâmplat nereguli, încălcându-se prevederile legale cu privire la alegerea unor consilieri, din care cauză Delegația Județeană a invalidat alegerea unora dintre ei. Primarul Marin Chiribelea contestă invalidarea sa, argumentând că, deși a fost condamnat la trei luni de închisoare pentru bătaie, drepturile civile nu i s-au ridicat. Însă Ministerul de Interne a respins recursul, confirmând hotărârea Delegației Județene Muscel⁴.

La 14 februarie 1904, primar al comunei era I. Coșșa, iar consilieri erau Gheorghe P. Sulescu, Gheorghe N. Grecu, Gheorghe Ivașcu, Marin Bunescu, Alexe Mihai, Dumitru Ghiță, Ion Oprea Luca și Toma I. Miala⁵.

Prin legea pentru unificarea administrativă din anul 1925 se aducea noutatea că unii consilieri erau aleși, alții erau de drept și puteau fi și femei⁶.

După legea din 1864, primarul conducea administrația pe bază de dispoziții, după modificarea din 1886, pe bază de ordonanțe, iar după legea din 1925, pe bază de hotărâri.

Consilier de drept în comunele rurale putea fi cel mai vechi titular al școlilor și un reprezentant al cultului cel mai numeros.

Se crea și o delegație permanentă a primăriei, creată la comunele rurale din trei membri și doi supleanți; aceasta înlocuia consiliul comunal în perioada dintre sesiuni și decidea în locul lui, fiind organ consultativ al primarului. Consiliul comunal se întâlnea o dată pe trimestru și ori de câte ori era nevoie. La expirarea mandatului de opt ani pentru consilierii aleși se organizau alegeri ordinare; alegerile complementare puteau avea loc oricând în perioada celor opt ani.

Consiliile comunale puteau fi dizolvate când se descompletau mai mult de jumătate; când ieșeau din atribuțiile legale, sau comiteau acte contra intereselor generale, ori contra ordinii de stat; când compromiteau cu rea-credință interesul administrației locale.

Legile pentru organizarea administrativă din anii 1929, 1931, 1934, 1936, 1938 nu aduc modificări însemnate. Deoarece activitatea politică pe care o desfășurau unii funcționari ai primăriilor influența negativ pe cea pentru care erau plătiți, prin decret regal s-a hotărât ca funcționarii publici să nu facă parte din partide politice⁷.

Instaurarea dictaturii regale la 11 februarie 1938 a însemnat abrogarea Constituției din 1923, dizolvarea partidelor politice și transformarea Parlamentului într-o anexă a regelui. La 16 decembrie 1938, Carol al II-lea a promulgat Legea pentru înființarea organizației politice Frontul Renașterii Naționale „ca unică organizație politică de stat“ din care trebuia să facă parte toți salariații de stat⁸.

Una dintre atribuțiile permanente și importante ale primăriilor a fost și este alcătuirea bugetelor de venituri și cheltuieli, dar și urmărirea executării lor. Bugetele erau supuse aprobării și rectificării Comitetului Permanent și mai apoi Delegației Județene. De cele mai multe ori, când se făceau reduceri la cheltuieli de către județ, acestea se făceau pe seama salariilor primarului, notarului și diurnei ajutorului de primar.

Sursele principale pentru formarea bugetelor proveneau din contribuția personală, taxe pentru drumuri și poduri, din taxa patentarilor, taxe pe băuturile spirtoase și taxele pe vânzarea vitelor. De

² ANDJA, fond Prefectura Județului Muscel, dos. 21/1968, f. 62-63.

³ *Monitorul Oficial* nr. 28 din 7 mai 1886.

⁴ *Idem*, dos. 8/1891, f. 8, 263.

⁵ *Idem*, dos. 20/1904, f. 86, 130.

⁶ *Monitorul Oficial* nr. 21 din 26 ianuarie 1926.

⁷ *Monitorul Oficial* nr. 39 din 17 februarie 1938.

⁸ *Codul general al României - Legi uzuale*, vol. XXXVI, partea I, 1938, p. 373.

exemplu, în bugetul pe 1865, o sumă importantă a veniturilor provenea de la cele cinci cârciumi și vânzarea mai multor animale (19 boi și tauri, nouă vaci, trei cai și armăsari, șapte iepe, 60 de rămători, 15 oi, capre, berbeci și țapi).

La cheltuieli s-au prevăzut 37 de lei și 3 bani „pentru cumpărătoria de haine la copiii săraci ce merg la școală”; iar în bugetul pe 1872 s-au prevăzut 20 de lei pentru cumpărarea de cărți ce urmau să fie date elevilor merituosi la examen. Pentru o mai bună edificare în privința veniturilor și cheltuielilor comunei Leordeni, redăm, mai jos bugetul pe 1887:

	Lei, Bani
„Partida veniturilor	
1. Capitalul în ființă la 1 aprilie 1886.....	5.446,8
Cap. II	
2. Două zecimi adiționale cuvenite comunii la dările fiscale către stat	1.300
3. De la fiecare decaltru țuică de prune, drojdie sau tescovină se va percepe 43 1/2 bani, temperatura 14 grade.....	600
4. De la fiecare decaltru spirt și rachiu de orice natură, câte 8 bani de fiecare grad la temperatura de 14 grade.....	100
5. De la fiecare litru vin și cognac adus în orice vas, câte 37 1/2 bani	50
6. De la fiecare decaltru vin nou și vechi consumat în cârciumi și stabilimente publice 37 1/2	600
7. Bani 37 1/4 de la fiecare decaltru gaz ce se va consuma prin comună și stabilimente din comună	50
8. Lei 8 de fiecare căldare sau cazan în care se fabrică țuică.....	56
Cap. III - Taxe asupra extractelor	
9. Lei 1 bani 98 de un extract după actul de căsătorie	5,94
10. Bani 98 de un extract după actele de naștere	5,94
11. Bani 98 de un bilet de identitate	5,94
12. Bani 98 de un bilet de vânzare de vite	72
Cap. IV -	
13. Câte 1% din prețul total al vânzării unei vite mari, iar de cele mărunte, precum rămători 1 leu, capre, oi și miei câte 30 bani de fiecare.....	130
14. Lei 1 de fiecare vacă, bou și rămător, precum și câte 25 bani de fiecare capră, oaie sau miel ce se va tăia la scaun pentru consumație.....	120
15. Amenda de la vitele închise la obor.....	10
16. Bani 84 de un vas până la 10 hectolitri și 42 lei până la 5 hectolitri.....	10
17. Bani 30 de fiecare marcă ce se pune pe măsuri de lungime și greutate sau capacitate ..	40
18. De la vitele ce vor cădea de pripas	20
19. Amenda de la contravențiuni polițienești	100
20. Amenda de la părinții copiilor ce nu-i aduc la școală și-i abandonează fără motive	100

9.031,90

Natura cheltuielilor

Cap. I - Personalul Primăriei

1. Salariul primarului pe un an	400
2. Diurna ajutorului de primar de câte 60 de bani pe fiecare zi, ce înlocuiește pe primar .	100
3. Salariul secretarului comunal	700
4. Idem al casierului comunal.....	100

Cap. II - Material

5. Spesa cancelariei comunale pe un an.....	70
6. Registre și imprimare necesare primăriei, judecătorii comunale	60
7. Registrele stării civile	10
8. Monitorul Oficial.....	36
9. Doi stânjeni lemne pentru încălzitul cancelariei primăriei	56
10. Reparația primăriei, mobilier și văruiatul localului	10
11. Subvenția a doi preoți pe an	40
12. Idem a doi cântăreți și doi paracliseri pe an, câte lei 20 de fiecare.....	80
13. Întreținerea a două biserici câte lei 20 fiecare	40

Cap. III - Școala

14. Facerea din nou a localului de școală după planul încuviințat și aprobat de guvern, întrucât în anul precedent nu s-a putut începe lucrarea.....	6.000
15. Patru stânjeni lemne pentru încălzitul clasei, socotit lei 24 stj.	112
16. Cărți pentru a se da la copiii săraci.....	20
17. Idem asemenea pentru premiile examenului general ⁹	20

7.854

Bugetul pe care l-am prezentat la comuna Leordeni, în cea mai mare parte, este valabil și pentru celelalte comune, de aceea nu-l vom mai prezenta pentru această perioadă. Printre alte obligații, primăria o avea și pe aceea de a se îngriji de drumurile din comună, pentru a fi practicabile.

Drumurile, podurile, podiștile se întrețineau cu bani prevăzuți în buget, dar și prin contribuția locuitorilor, cu „muncă de prestație“. În bugetul pe 1873 s-au prevăzut 90 de lei pentru „sustinerea în bună stare a 90 podiși după șosele, una comunală și una vecinală din această comună ce merge la gara drumului ferat“.

Pentru anul 1888, primarul comunei se obliga să efectueze următoarele lucrări:

„1. Cu 50 de zile cu doi boi voi face umplutură cu pietriș în loc de pământ, atât pe șanțuri cât și pe șosea în lungime de 120 metri liniari, începând din dreptul școlii, devale pe linia Mățăoani, până ce voi obține nivelul ce se va aplica spre a scurge apele stagnate după șanțuri; 2. Cu 35 de zile cu brațele voi destupa șanțurile șoselei Mățăoanu, pe ambele margini; în bune condițiuni, pe toată lungimea de 900 metri liniari; 3. Cu 400 zile cu brațele voi face 400 grămezi pietriș la prundul Argeșului, dat prin grătar, și fiecare va avea lungimea de patru m, lărgimea doi m și înălțimea 1 m; 4. Cu 400 zile cu doi boi voi căra și așterne pe șoseaua de mai sus aceste 400 de grămezi de pietriș, cu interval puse una lângă alta și pe mijlocul șoselei; 5. Cu 115 zile cu doi boi și cinci cu șase boi voi astupa orice loc va exista în comună cu ape stagnate“.

În anul 1892, comuna și-a propus să repare șanțurile pe șosea pe o lungime de 3.150 m, să care pietriș pe o lungime de 1.275 m pe șoseaua Moara Mocanului și șoseaua Gară-Kretzulescu; să repare 900 m de șanțuri și să pună piatră pe 375 de m pe șoseaua Gară-podul Căteasca; să repare cinci podiși; să facă 460 m de „dig la Cărcinov - podul drumului de fier“. Toate în valoare de 110,50 de lei.

Dintr-un raport al Serviciului Tehnic al județului Muscel, din 4 iulie 1902, aflăm că pentru executarea podului peste râul Argeș, între Leordeni și Căteasca, este nevoie de 2.340 de arbori: 1.540 îi va da județul Muscel și 800 județul Argeș; de asemenea, de 15.000 de lei, din care 9.500 de lei județul Argeș și 5.400 de lei județul Muscel; propune să se ceară și Eforiei Spitalelor Civile suma de 2.000 de lei. În același timp îl roagă pe prefectul Muscelului să ordone primăriilor Leordeni, Priboieni, Țigănești și Topoloveni să grăbească transportarea arborilor din pădurea Budișteanca la fierăstrăul cu aburi al lui Ilie Constantinescu din Leordeni, pentru ecarisarea lemnăriei necesare la podul amintit¹⁰.

Se întâmpla să se ajungă la neînțelegeri cu locuitorii în privința căror căi de comunicație să se acorde atenție mai mare. De exemplu, la 24 februarie 1896, Subprefectura plasei Podgoria trimite prefectului decizia comunei „relativ la lucrarea punctului de șosea de la Moara Mocanului“, împreună cu două petiții semnate de 71 de locuitori, prin care se cerea ca această lucrare să nu se facă, nefiind de nici un folos, „fiind destule drumuri care străbat comuna în toate direcțiile“, dar și alte două petiții: una semnată de proprietarul N. Gussi, cealaltă de 20 de locuitori, prin care „să se lucreze cea șosea“¹¹.

Multe și interesante informații despre comună ne sunt transmise de învățătorul Ion Diaconescu, directorul școlii din localitate, în lucrarea sa monografică, realizată în anul 1900. Referindu-se la relieful comunei, arată că dealurile din partea de nord se numeau „ale Piteștilor“: Dealul Goleșcului, Dealul Leordeanu, Dealul Olănescu (după numele proprietarilor). Aceste dealuri fuseseră acoperite de viță-de-vie, însă distrusă de filoxeră și „numai două din aceste vii s-au putut reconstitui până în prezent“. La poalele Dealului Leordeanu se afla un eleșteu cu pește în întindere de 60 m, proprietatea N. Crețulescu.

Comuna era formată din trei cătune: Leordeni, Cărciumărești și Prundu Leordeni. În primul se aflau 252 de case „bune, de mijloc și proaste“ și trei „vile frumoase“: N. Crețulescu, Alexandru Em. Lahovari și N. Gussi, așezate la poalele dealurilor. La nord de aceste vile „se întinde frumoasa pădure transformată în parc“. În acest cătun se afla localul de primărie „nou construit“ din cărămidă, acoperit cu șifă, dușumele pe jos, compus din patru camere, salon și antreu, proprietatea comunei. Administrația comunei era asigurată de către primar, ajutorul de primar, șapte consilieri și notar.

⁹ ANDJA, fond Primăria Leordeni, dos. 54/1865, f. 10, 12, 25, 36, 185; 48/1872, f. 21, 73, 77.

¹⁰ Idem dos. 4/1873, f. 129; 1/1888, f. 56; 2/1892, f. 47; 7/1903, f. 149.

¹¹ Idem, dos. 10/1896, f. 45.

Învățătorul se referă și la modul de rezolvare a neînțelegerilor dintre locuitori, se înțelege, cele de scăzută gravitate. „Darea dreptății și împăcarea împriecinărilor se face de patru jurați, având ca președinte pe primar și grefier, pe notar“, procesele judecându-se duminică.

Averea comunei se compunea din: 18 prăjini de pământ primit prin Legea rurală din 1864, clădirea primăriei, o șatră cu opt stâlpi învelită cu fier, care servea pentru adăpostul vitelor aduse în oborul comunal, o casă cu cameră și arest „ce servește de strajă“, construită din zid și învelită cu șită, o magazie de blăni, una privată cu două fațade, de zid, învelită cu șită, folosită de școală și primărie, un puț de piatră cu roată și lanț de fier, trei mese mari, dintre care două cu dușumele, patru canapele de brad, trei dulapuri pentru arhivă, trei sobe de tuci godin, una degradată, trei sobe de fier mari, una casă de bani de fier, spartă de germani.

Despre localul de școală spune că este foarte bun, cu patru săli de clasă, construit în anul 1887 și transformat în anul 1899 („făcându-se geamlăc, scară de piatră“), alături se construie locuința dirigintelui cu trei odăi și sală pe mijloc și tot lângă școală se află bucătăria acestuia, compusă din două odăițe cu pătul deasupra lor. Trecerea pe partea dreaptă a râului, în satul Câteasca, se făcea pe „un pod de vase“, fiindcă podul fusese distrus de inundații; la fel și către satele Rătești, Furduești, se făcea tot pe post de vase. La mijlocul localității se afla stația CFR Leordeni, care „pe timpul cerealelor încasează câte 3.000 lei pe lună“, iar în dosul stației se află „Otelul Mihăileanu“, construcție nouă cu mai multe camere „în două caturi“.

Tot în acest cătun „a fost reședința companiei până în anul trecut, având local de casarmă nou constituit, cu un teren destinat exercițiilor militare, donat de N. Crețulescu“.

Facem precizarea că din anul 1904 și până în anul 1925 satul Leordeni a fost centru administrativ al plasei cu același nume, din care făceau parte satele Dobrești, Beleți-Negrești, Priboieni, Țigănești, Topoloveni, Goleștii-Badii, Prundu, Leordeni, Budișteni, Glâmbocel, Ciulnița. Celelalte comune au rămas sub administrația plasei Podgoria, care s-a micșorat ca întindere.

Cătunul Cărciumărești, așezat la 800 m apus de Leordeni, avea la 1900 un număr de 44 de case („bune și proaste“); aici se afla vila lui Mihai Eustatiade și casele câmpulungenilor Petre Gheorghiu și Savu Gh. Iriminiu. La răsărit de Leordeni se afla cătunul Prundu având case „bune, potrivite și proaste“ și este „izolat de celelalte cătune“.

Populația comunei în anul 1900 se ridica la 1.521 de suflete, pe cătune fiind repartizată astfel: în Leordeni erau 258 de capi de familie (267 de bărbați și 551 de femei, dintre care 338 de copii), în Cărciumărești 44 de capi de familie (76 de bărbați și 83 de femei, dintre care 62 de copii), iar în Prundu 55 de capi de familie (127 de bărbați și 117 femei, dintre care 113 copii). În Leordeni erau și 12 capi de familie străini, cu 24 de bărbați și 11 femei, dintre care 12 erau copii. La această dată erau 212 bărbați și numai 62 de femei care știau carte. Ni s-au transmis și multe informații cu caracter economic.

Locuitorii comunei erau așezați pe două mari proprietăți: moșia N. Crețulescu și Moșia Golescu, devenită proprietatea lui N. Gussi. Ca așezare, o parte era deluroasă și o parte, șes. După distrugerea viței-de-vie de filoxeră, terenul a început să fie cultivat cu „tutunul turcesc“, fiindcă abia a început refacerea viilor cu viță americană - 6 ha; tot pe dealuri se cultivă meri, peri, gutui, vișini, cireși, pruni, iar fructele se vând în gara Leordeni. Cel mai mult se cultivă prunul pe 28 ha, producând 1937 hl de țuică, fabricată în nouă poverne, care se vinde cu 4 lei decalitrul. Deasupra dealurilor se aflau două păduri: una de tufan și fag, a lui N. Crețulescu, neexploatăată, „transformată în parc, cu diferite îmbunătățiri artistice“, în suprafață de 50 ha, și pădurea lui N. Gussi, de 150 ha, care a fost exploatăată în anii 1894-1895; mai exista încă o pădure de 23 ha de alte esențe (jugastru, carpen, anin).

Partea de șes, sau lunca Leordenilor, „una din cele mai producătoare ale țării din cauza inundațiilor Argeșului“, se cultivă cu cereale, producându-se 4.300 hl grâu, 41 hl secară, 68 hl orz, 230 hl ovăz, 2.700 hl porumb, 30 hl fasole, 50.000 kg cicoare.

Sub dealuri erau grădinile de zarzavat ale marilor proprietari, de câte 0,5 ha „cultivate cu tot felul de legume“; grădinile sătenilor „sunt mici, căci au gândul la sârbi și bulgari ce cultivă zarzavaturi în țară la noi, ducând banul românilor în țara lor“. (Astăzi ar fi încântat învățătorul Ion Diaconescu să vadă cum destui săteni ai comunei se ocupă cu grădinăritul).

Nici despre modul cum îngrijeau animalele și rasele acestora nu avea cuvinte bune, pe bună dreptate. „Animalele sunt neglijate din lipsă de cunoștințe practice“, dar și din „lipsa de livezi artificiale“ pentru hrana lor; la aceasta se adăuga faptul că erau de rasă românească „pepernicite din cauza râului trai, punerii de timpuriu la munci grele și lipsă de reproducători de-o rasă anumită“. La această dată erau în comună 208 boi, 160 de vaci, 50 de cai, 730 de oi, 30 de capre, 400 de porci, 100 de scroafe.

Am arătat mai sus că în cele trei sate erau 357 de gospodării (capi de familie), cu 1.521 de suflete, cărora le reveneau doar 160 de vaci, 730 de oi și 30 de capre; așa și se explică de ce hrana populației era

insuficientă, dar mai ales de slabă calitate. Amănunțit vom arăta acest lucru la un alt capitol.

„Abia acum, menționează învățătorul, domnii proprietari au început la regenerarea vitelor“ (adică N. Crețulescu și N. Gussi), aducând „câteva vaci și tauri de prin Moldova, o rasă mai bună și mai productivă“. Locuitorii creșteau păsări de tot felul, găini, găște, rațe, curci, care în anul 1898 au fost distruse de holeră. Din toată suprafața comunei, 130 ha era prundiș. Referindu-se la „îndeletnicirile de căpetenie“ ale locuitorilor, autorul lucrării menționează: agricultura, creșterea vitelor, cultivarea viței-de-vie.

În ceea ce privește uneltele de muncă, acestea erau următoarele: 40 de pluguri, 10 rarițe de lemn, 3 mașini de bătut porumb, 2 semănători, 3 grape de fier, o treierătoare și 5 vânturători. Înregistrează și „industriașii“, desigur meseriașii: 3 fierari români cu ateliere, 3 măcelari, un zidar, 2 rotari români, 4 dulgheri, 3 cizmari, 3 brutari, 1 bragagiu. Și mai departe adaugă: „industrii mai măricele“: 2 mori de foc care lucrează cu capitalul de 1.000 lei, una întrebuințează 2 români și un străin, iar cealaltă folosește numai străini, „ca și proprietarul“; macină pe an 2.318 hl porumb; două fabrici de limonadă și apă gazoasă, care lucrează cu un capital de 1.500 lei fiecare, lucrând la una străini, iar cealaltă, români; 2 brutării cu străini, 1 bragagerie cu străini, 3 cizmării cu români, 6 cârciumi care lucrează cu capital între 1.000 și 3.000 lei, una lucrează cu români și una brașoveni cu români.

Lucrarea învățătorului ne transmite și câteva informații cu caracter istoric: în drumul său spre Pitești, Tudor Vladimirescu ar fi „poposit în dreptul bisericii parohiale“ (biserica Goleșcu); din Leordeni au participat la Războiul de Independență de la 1877-1878 următorii: Alexandru Zidaru (mort după război, acasă), Tudor Pârnu, Ioniță Costache, Radu I. Ionică, Stan Cornea „care trăiesc“; comuna a fost vizitată de regele României Carol I, prințul Ferdinand, miniștri, inspectori administrativi, mitropolitul Ghenadie Petrescu, prefecti, revizori școlari.

În domeniul sănătății, arată că serviciul sanitar se face de către medicul plaselor Râuri și Podgoria „ce-și are reședința în comuna Golești“ din plasa Podgoria; comuna este vizitată o dată pe lună și mai des în cazuri de epidemii; de asemenea, este vizitată o dată pe an de medicul primar al județului și, mai des, în caz de epidemii; vaccinarea se face de vaccinator; moașa de plasă își are reședința în comuna Ștefănești și vizitează comuna Leordeni de câte ori este nevoie¹².

Alte informații din acest domeniu ni le transmite medicul primar al județului, prin intermediul unui raport pe care l-a înaintat în 1898 Consiliului General, în care prezintă constatările și face unele propuneri. „Locuințele lor sunt în majoritate mizerabile și neventilate, în care trăiesc aglomerati adesea și cu diferite animale; curțile și oboarele lor din preajmă sunt veșnic depozitare a enorme cantități de murdării de tot felul care, prin fermentarea la care sunt supuse, răspândesc diferite mirosuri vătămătoare sănătății lor. La aceasta adăogându-se și alimentația insuficientă, compusă cu exclusiune din vegetale“. Acestea sunt concluzii generale pentru tot județul. Cazurile bolnavilor de paludism s-au datorat inundațiilor din anul anterior și ploilor din primăvara anului, fiind dată ca exemplu comuna Leordeni. După ce înșiră bolile care au bântuit în județ, precizează că angina difterică „apare în fiecare primăvară la Leordeni și Rucăr“. Medicul recomandă văruirea caselor, spălarea dușumelelor și dezinfectarea țălelor. Dar face și mai multe propuneri pentru îndreptarea situației sanitare din județ: sporirea numărului medicilor de plasă, agenților sanitari și moașelor comunale, mărirea fondului pentru cumpărarea de vaccin animal la 1.000 lei, creșterea sumei alocate pentru medicamentele necesare farmaciilor portative; de asemenea, să se ia măsuri pentru „asanarea comunelor și secarea bălților și gropilor ce dau naștere la lacuri și la diferite boale“¹³.

În anul 1910, comuna avea fondul dispensar, încadrat cu „un medic de plasă“, agent sanitar și moașă comunală, însă nu avea farmacie¹⁴.

O statistică din anul 1904 ne relevă noi date despre populația comunei, modul de folosință a terenului, despre animale și meserii: 350 de case, 1.657 de suflete (840 de bărbați și 817 femei); 254 ha de grâu, 627 ha de porumb, 47 ha de fân, 26 ha cu viță-de-vie, 208 ha de pădure; 50 de cai și iepe, 160 de boi, 167 de vaci, 739 de oi, 24 de capre, 324 de râmători, un asin, 98 de stupi, 54 de puțuri, opt fântâni, două hoteluri, cinci cârciumi, două magazine, nouă poverne, o fabrică gazoasă, doi tăbăcari, un croitor, patru cizmari, doi brutari, un armurier, nouă birjari, un dogar, șase dulgheri, trei lăutari, trei zidari, patru fierari, 16 trăsuri de cai, 81 de trăsuri de boi.

Comunele erau obligate să fixeze prețurile la muncile agricole, pe care să le afișeze la primărie. În anul 1905, acestea au fost:

¹² Idem, fond Școala Leordeni, dos. 18/1899, f. 50-57; Idem fond Prefectura Județului Muscel, dos. 5/1920, f. 75.

¹³ Idem, fond Prefectura Muscel, dos. 10/1896, f. 45-49, 52.

¹⁴ Idem, dos. 10/1910, f. 7-10.

„1. Ziua cu brațele, cu hrana muncitorului, primăvara și toamna, 80 bani, în timpul verii 1 leu; 2. Ziua cu carul cu două vite, primăvara și toamna, 2 lei, în timpul verii 3 lei și în caz a se munci cu doi boi mai mult la car, se va spori prețul cu 1 leu; 3. Aratul a 50 de ari de pământ, semănat cu grâu, orz etc., cu hrana muncitorului, 7 lei; 4. Aratul și semănatul cu porumb a 50 de ari, cu hrana muncitorului, 8 lei; 5. Seceratul și legatul snopilor de pe 50 de ari de pământ, semănat cu grâu, secară, orz etc., cu hrana muncitorului 7 lei; 6. Cositul a cinci ari de fânețe, cu hrana muncitorului 6 lei; 7. Strânsul idem 3 lei; 8. Sapa I a 50 de ari pământ semănat 7 lei; 9. Sapa a II-a idem 5 lei; 10. Culesul și curățatul de foi a 50 de ari de porumb 6 lei; 11. Tăiatul cocenilor și legatul lor dubă 50 de ari de pământ 3 lei”¹⁵.

La împlinirea a 40 de ani de domnie a Regelui Carol I, în anul 1906, s-au organizat diferite manifestări, printre care și o expoziție de diferite obiecte și produse în Parcul Carol. S-au trimis și din Leordeni obiecte lucrate de elevele școlii sub îndrumarea învățătoarei Zoe Diaconescu, cele mai multe fiind elemente ale costumului popular tradițional de Muscel. Mai mulți cetățeni din satele plasei, printre care și Alecsiu din Leordeni, au trimis probe de grâu, secară, orz, ovăz, câte cinci kg sau câte un snop¹⁶.

Ca element de modernitate trebuie să menționăm că în anul 1901 s-a înființat rețeaua telefonică¹⁷.

Prezentăm alte date statistice despre comune Leordeni, din anul 1924, privind populația, animalele, suprafețele cultivate, meseriași etc.: 498 de capi de familie bărbați, 47 de capi de familie femei, 1.057 de bărbați, 1.110 de femei, 480 de contribuabili; 88 de cai, 51 de iepe, 189 de boi, 276 de vaci, 98 de junci, 207 juninci, 201 de viței, 33 de vițele, 11 berbeci, 314 oi, cinci capre, 579 de porci, 71 de stupi; 42 ha cu grâu, 754 ha cu porumb, 754 ha fasole în porumb, două ha de cartofi, două ha cu ovăz, 10 ha cu fân, 80 ha cu lucernă, cinci ha cu pruni, 150 ha cu vie.

Factorul poștal Titi Toroimac din Mățăoani, circa 1929-1930.

La 15 noiembrie 1925, comisia interimară comunală a cerut aprobare la județ să se aprobe înființarea unui târg de animale care să aibă loc joia, iar pentru desfacerea a diferite mărfuri, produse locale, zarzavaturi și alimente „cum de asemenea bălci și obor de vite în zilele de Rusalii, 15 august și 14 septembrie (Cristovul viilor)”¹⁸. Terenul necesar pentru aceste târguri a fost donat de Ana Al. Em. Lahovari Kretzulescu, în apropierea gării, pe 25 de ani, cu posibilitate de prelungire¹⁸.

Aceste târguri înlesneau schimburile de animale, de produse agricole, meșteșugărești etc. între producătorii satelor din împrejurimi, care alături de micul negoț cu fructe în gara Leordeni sau pe piețele

¹⁵ Idem, dos. 69/1904, f. 119, 122.

¹⁶ Idem, dos. 46/1906, f. 131.

¹⁷ Idem, dos. 35/1912, f. 6.

¹⁸ Idem, dos. 49/1924, f. 19, 20, 42.

Bucureștilor aduceau venituri familiilor comunei. Veniturile unor familii se mai completau prin realizarea unor cusături naționale „achiziționate de doamna Lahovari din Leordeni, cu prețuri avantajoase”¹⁹.

Creșterea numărului populației era constantă: 1.657 de suflete în 1904 (fără populația satului Băila care a fost arondat la Leordeni în acest an), 2.148 în anul 1910, 2.205 în anul 1912, în anul 1921 erau 2.041 de suflete (scăderea datorându-se războiului mondial), iar în anul 1924 erau 2157 de suflete; însă nu același lucru se poate spune despre posibilitățile materiale de întreținere a familiilor. Este drept că în 1920 s-au expropriat în Leordeni 144,82 ha de care au beneficiat locuitorii ai comunei și instituții, însă nevoile erau mai mari. Permanent, populația comunei a dus lipsă de izlaz suficient pentru animale. Din această cauză, numărul animalelor nu era pe măsura trebuințelor: 167 de vaci și 739 de oi în 1904, fără satul Băila, iar după două decenii, erau 276 de vaci și 314 oi, împreună cu satul Băila. În anul 1929, suprafața comunei era de 1.786 ha, repartizată astfel: 1293 ha de arătură, 107 ha de pășuni, 273 ha de păduri, patru ha de pruni, 99 ha de viță altoită, cinci ha de viță producătoare și cinci ha necultivate. În anul 1935 erau în comună 455 de case de gospodari, cărora le reveneau 171 de cai și iepe, 414 boi și vaci, 485 de oi, două capre, 352 de porci, doi măgari, 120 de stupi sistematici, 150 de stupi primitivi.

Desigur, nici suprafețele pe care le cultivau cu cereale nu erau suficiente, din lipsă de pământ, ca și producția la hectar care era de mijloc. În anul 1924 gospodarii comunei Leordeni au cultivat și au obținut la hectar următoarele cantități: au semănat 42 ha cu grâu și au obținut 936 hl, au cultivat 754 ha cu porumb și au obținut 8.294 hl; pe aceeași suprafață, printre porumb, au cultivat fasole și au obținut 7.540 de kg. Negocul cu fructe a dus la apariția de vehicule cu tracțiune mecanică; posesorii ai acestor mașini erau Alexandru Lahovari, I. Dădârlat și Florea Ploscaru²⁰.

Cutremurul care s-a produs în noaptea de 9-10 noiembrie 1940 a produs stricăciuni și în comuna Leordeni, la unele case ale locuitorilor, dar mai cu seamă la clădirile instituțiilor: școli, biserici, primărie, dispensar. Școala primară cu etaj avea nevoie de 300.000 de lei pentru reparații, școala de fete avea nevoie de 15.000 de lei, școala Prundu-Leordeni, de 4.000 de lei, localul primăriei, de 6.000 de lei, biserica Kretzulescu, de 30.000 de lei, dispensarul, de 30.000 de lei²¹.

Cel de Al Doilea Război Mondial în care a fost angrenată și România a adus tuturor locuitorilor mari și multe necazuri. Pentru unii, însă, a fost o adevărată nenorocire. Mulți locuitori din Bucovina și Basarabia, în anul 1940, s-au refugiat în interiorul țării. Prefectul de Muscel face cunoscut Ținutului Bucegi că în zona Topoloveni, prin gara Leordeni, pot fi adăpostite mai multe familii de refugiați. La 2 iulie 1940 au sosit în gara Leordeni 89 de refugiați din județele Ismail și Cahul, 75 dintre ei fiind repartizați la Leordeni, restul la rudele refugiaților din Bogați, Vulturești, Mihăești²².

În plan administrativ, regele face o reformă prin care înființează 10 ținuturi, fiecare fiind format din mai multe județe (județul Muscel aparținea de ținutul Bucegi); acestea au fost desființate prin Decretul-Lege nr. 3219 din 21 septembrie 1940, semnat de guvernul Ion Antonescu, și s-au reorganizat prefecturile din ordinul Ministrului de Interne din 24 aprilie 1941.

Reapariția partidelor politice, după 23 august 1944, a însemnat participarea lor la organizarea și desfășurarea activității administrative. Însă după încheierea Convenției de armistițiu la 12 septembrie 1944 și constituirea Comisiei Aliate de Control administrația în România a fost influențată de sovietici, a căror prezență în viața politică, economică și culturală s-a simțit tot mai mult.

Noile condiții politice din țară au dus la modificări în organizarea administrativă. Pe baza Legii nr. 17 din 11 ianuarie 1949 au luat ființă, la 1 aprilie, comitetele provizorii ale primăriilor, preturilor și prefecturilor. Aceste comitete provizorii, pe baza Decretului 259 din 28 decembrie 1950, au fost înlocuite cu sfaturile populare, astfel că ele s-au constituit în organe tranzitorii. Sfaturile populare erau comunale, orașenești, raionale și regionale (ultimele două au înlocuit preturile și prefecturile, ale căror competențe se întindeau pe un teritoriu mai larg decât preturile și prefecturile).

Fostele comune care alcătuiesc astăzi comuna Leordeni au făcut parte din raionul Topoloveni, regiunea Pitești, iar Glâmbocata din raionul Găești, regiunea Pitești. Începând din anul 1961, raionul Topoloveni s-a desființat, iar comunele de care vorbim au trecut la raionul Găiești.

În urma reorganizării administrativ-teritoriale a țării din anul 1968, raioanele și regiunile s-au desființat, reînființându-se aproape toate județele. Printre județele care nu s-au mai reînființat a fost și Muscelul, astfel că localitățile care compun comuna Leordeni au trecut de județul Argeș, inclusiv

¹⁹ Idem, dos. 100/1910, f. 7-10.

²⁰ Idem, dos. 49/1924, f. 42; 118/1929, f. 14; 103/1932, f. 1-7; 165/1935, f. 42.

²¹ Idem, dos. 162/1940, f. 22, 32.

²² Idem, dos. 155/1940, f. 20, 31.

Glâmbocata. Forma de conducere administrativă s-a hotărât a fi denumită consiliu popular (comunal, orașenesc, municipal, județean), care se menține și astăzi.

De tot ceea ce se întâmpla pe raza unei comune era răspunzătoare primăria, alături de celelalte instituții, însă de unele chestiuni era singură responsabilă (întocmirea bugetului, asigurarea bazei materiale a primăriei și școlilor, paza și protecția civilă ș.a.).

Întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli era o activitate foarte importantă, de el depinzând, în mare parte, rezultatele administrației, ca și punerea lui în aplicare. El se întocmea după anumite reguli generale ale administrației centrale și trebuia aprobat de către prefectură.

Bugetul comunei Leordeni pe anul 1939-1940 arată în felul următor:

Capitolul venituri: Impozit pe clădiri lei 6.235; Impozit pe profesii 5.912; Alte impozite 2.312; Impozit pe rachiuri care se fabrică în comună 5.000; Impozit agricol 94.000; Impozit comercial, industrial 12.000; Impozit pe firmă 5.000; Impozit pentru fiecare om de serviciu, în afară de personalul agricol, 2.000; Impozit pentru vehicule cu tracțiune animală sau mecanică 13.000; Impozit pentru fierăstraie mecanice 500; Impozit pentru vânzări de vite 500; Impozit pentru controlul băuturilor acidulate (sifon, limonadă, apă mineralizată, șampanie etc.) 1.500; Venit din eliberarea de bilete pentru proprietarii de animale 1.500; Venit de la vitele închise în oborul comunal 4.500; Din taxa pentru buletinele biroului de populație 1.000; Eliberarea de duplicate 500; Eliberarea extrase acte de naștere 1.500; Eliberarea extrase acte de căsătorie 1.000; Eliberarea de buletine de căsătorie 100; Înscrierea hotărârilor de divorț 500; Controlul alimentelor, cântăririi și fabricării pâinii 2.000; Tăierea vitelor în abatorul comunal 6.000; Din chirii sau exploatarea de proprietăți ale comunei 4.000; Arendarea cârciumilor 24.000; Arendarea dreptului de vânat 1.107; Exploatarea gheții, nisipului de pe proprietatea comunei 500; Taxă pentru ocuparea de locuri la târguri, oboare, bălciuri 1.000; Dobânda capitalului în efecte 246; Taxă pentru închirierea locurilor în piețe 1.000; Rămășițe de încasat din exerciții închise 11.000; Amenzi de orice fel 2.500; Dobânzi de întârziere 500; Ajutor prin prefectură pentru ajutorarea concentrațiilor 3.300; Din vânzarea bunurilor mobile și imobile 5.000; Donațiuni și legate 100; Din excedente bănești ale veniturilor ordinare și extraordinare aflate în numerar 28.141; Venituri întâmplătoare și din vânzarea a 5.000 de lei împrumuturi pentru consolidare 4.000; Venitul drumurilor 34.000; Taxă de folosința drumurilor comunale sau instalarea diferitelor construcții, conducte, reclame 500; Vânzarea fructelor, fânului, arbori uscați de pe drumurile comunale 500; De la lemnăria veche rezultată din demolări 100; Amenzi și despăgubiri la legea bunurilor 500; Din plata în bani a zilelor de prestație 5.000; Taxe pentru uzul excepțional al drumurilor 20.000; Excedente aflate în numerar din anii precedenți din venitul drumurilor 1.516; Rămășițe de încasat din exercițiile închise 5.000; Venituri întâmplătoare pentru drumuri 500; Din contribuția locuitorilor pentru plata guarzilor comunale 40.000; Excedente din anii precedenți de la pază 4.505; Rămășiță de încasat din exerciții închise de la pază 6.000; Taxa pe hectar a locuitorilor pentru plata paznicilor agricoli publici 22.500; Rămășiță de încasat din exerciții închise de la paza câmpului 10.500;

Capitol cheltuieli: Salariile personalului administrativ 35.000; Indemnizații de transport, locuință, luminat, încălzit notar 4.800; Transport funcționarii comunali în interes de serviciu 5.242; Remiza casierului comunal 6.000; Ajutorul notarului de Crăciun 1.000; Furnituri de cancelarie 1.500; Iluminat și alte servicii primăriei 1.500; Încălzitul primăriei 1.000; Chiria localului postului de jandarmi 4.400; Registre, imprimate 2.000; Registre de stare civilă 1.500; Mobilier și reparații mobilierul primăriei 4.000; Diferite publicații prin presă, cărți, regulamente 3.000; Telefonul 3.000; Abonament Monitorul Oficial 1.800; Pentru întocmirea planului de sistematizare a comunei 10.000; Cheltuieli pentru alegeri comunale 1.000; Recensământul populației 400; Taxe poștale pentru corespondența oficială 2.700; Pentru serbări naționale, recepțiuni, inaugurări 1.000; Procurare de firme, drapele, ștampile etc. 2.000; Cheltuieli de judecată 500; Costul bugetului administrației comunale pe 1939-1940 (formular) 96; Plata chiriei halei de carne 2.000; Subvenție de 3% pentru procurat materiale și instalații apărarea anti-aeriană, construit și întreținut aeroportul 5.940; Idem de 2% pentru serviciul social obligatoriu 3.960; Idem de 0,5% pentru straja țării 1.000; Idem pentru pregătirea premilitară 1.000; Idem pentru Societatea Cultul Eroilor 500; Idem pentru Fundația Regele Carol și Regina Elisabeta pentru sinistrați 500; Idem de 7% asupra totalului salariilor bugetare pentru pensii 2.380; ARPA Muscel pentru avionul Mușcel 500; Instructori premilitari 500; Abonament telefon 200; Achitarea ordonanțe restante din exerciții închise de la fond ordinar 1.110; Ajutorarea concentrațiilor 3.300; Construcții, reparații, împrejurimi proprietăți comunale 5.000; Amenajarea, întreținerea terenurilor de bălciuri, târguri, piețe, oboare, piața comunală 23.128; Construirea și întreținerea abatorului comunal 1.000; Plata impozitului pentru proprietățile comunale 1.000; Asigurarea contra incendiilor a imobilelor și mobilierului proprietatea comunei 728; Pentru instalația aparatelor la baia comunală 882; Întreținerea localuri de școală 27.000; Asigurarea localuri

de școală 1.186; Subvenția de 3% de la cârciumi pentru comitetul școlar 7.000; Cărți școlare și haine pentru copii săraci 1.000; Subvenție pentru comitetul școlar județean 4.100; Pentru cantina școlară 3.000; Întreținere cimitire comunale 1.000; Procurare de medicamente și instrumente pentru prevenirea și combaterea paraziților și epizootiilor la plante și animale 1.000; Distrugerea câinilor vagabonzi 500; Înființarea și întreținerea cimitirelor de animale 2.000; Spitalul veterinar, construcții veterinare 4.000; Transport pe C.F.R. pentru cei mușcați de câini turbați 500; Ajutoare pentru bătrâni, văduve, infirmi 2.500; Ajutoare pentru comunele deficitare 5.000; Deschideri de credite suplimentare 1.270; Deschideri de credite extraordinare 2.000; Reparat clădire primărie și procurat trei sobe teracotă 17.100; Reparat localul post jandarmi 8.000; Reparat local primărie 1.241; Construirea și întreținerea drumurilor comunale 39.221; Iluminat și întreținut drumuri 2.000; Construit și întreținut poduri, punți, vaduri, șanțuri 6.000; Întreținerea fântânilor 4.000; Plantarea și întreținerea de plantații pe drumurile comunale 2.000; Curățitul drumurilor și piețelor 1.000; Indicatoare de drumuri 500; Plata guarzilor comunali 36.000; Plata echipament pentru guarzii comunali 5.000; Pentru armament, gherete 2.000; Remiza casierului comunal 3.000; Plata guarzilor câmpeni 22.400; Echipamentul și armamentul 8.000.

Recapitulatie: venituri 402.285 lei; cheltuieli 402.285 lei²³.

După cum se poate observa, sursele de obținere a veniturilor erau diferite, însă și cheltuielile erau multe și diferite. Localul primăriei fusese reparat și costase 33.780 lei, recepția făcându-se pe 24 iunie 1940²⁴.

Pentru protecția populației civile în timp de război s-a constituit Comitetul de pază și protecție civilă al comunei Leordeni, la 18 februarie 1933, format din primarul Teodor Mihăilă - președinte, preotul Marin Busuiocescu și învățătorul Constantin Breazu - membri, secretar fiind șeful postului de jandarmi, plutonier Marin Ciulică.

Pentru a funcționa, comitetul a creat patru echipe: de alarmă, sanitară - post fix, echipă volantă și echipă de stingere a incendiilor. Acest comitet se subordona Comisiei județene de apărare pasivă contra atacurilor aeriene²⁵.

Primăria Leordeni a contribuit cu 2.000 de lei de la Fondul Apărării Granițelor, lucru confirmat de Ministrul Apărării Naționale la 4 decembrie 1937.

Tinerii băieți făceau pregătire premilitară, de aceea s-au creat subcentre de pregătire premilitară care se subordonau Subinspectoratului de pregătire premilitară al județului Muscel. Tinerii din comuna Leordeni aparțineau de subcentrul Topoloveni comandat de sublocotenentul Gheorghe Marinescu²⁶.

Începuse în județ să se construiască băi comunale care cădeau în responsabilitatea primăriilor. La mijlocul anului 1941, cea din Leordeni era gata și notarul fusese delegat să ia parte la „recepțiunea lucrărilor“ fixată pentru 7 iunie²⁷. La inspecția subprefectului din 3 decembrie 1943 se menționează în procesul-verbal că baia este foarte îngrijită, este aprovizionată cu lemne și funcționează regulat, folosind-o mai ales copiii de școală²⁸.

Pentru a se evita abuzurile în ceea ce privește comercializarea produselor, mai ales a celor de primă necesitate, a fost promulgat Decretul-Lege pentru înfrânarea și reprimarea speculei ilicite, publicat în Monitorul Oficial nr. 268 din 18 noiembrie 1939. Pe baza prevederilor acestei legi, fiecare primărie era obligată să întocmească liste, lunar și trimestrial, cu prețurile maxime, care se afișau pentru a fi respectate.

Prezentăm mai jos prețurile stabilite pentru perioada 1 ianuarie - 31 martie 1940: Pâine albă de 0,800 kg, bine lucrată, bine coaptă, fără toleranță la cântar 8 lei; Pâine neagră de 0,800 kg, bine lucrată, bine coaptă, fără toleranță la cântar 7 lei; Carne vițel, vacă, ocaua 22; Carne porc 34; Slănină și osânză de porc 36; Zahăr cubic 35; Zahăr tos 33; Sifon mare la fabrică 3; Sifon mic la fabrică 2; Sifon mare la cârciumă 4; Sifon mic la cârciumă 3; Dublu de porumb 45; Dublu de mălai 40; Kg de porumb 3; Kg mălai 3,50; Kg sare bolovan 3,50; Kg sare măcinată 4; Litru petrol 3,50; Litru lapte dulce 6; Litru lapte bătut 5; Ciorbă cu carne, porția 6; Mâncare cu carne, porția 8; Orice ciorbă de post, porția 4; Orice mâncare de post, porția 6; Friptură de vițel 8; Friptură de porc 10; Transport: Cursă cu trăsura de la gară 10, Cursă cu trăsura la Ciulnița, Budișteni, Topoloveni 30, Cursă cu trăsura în zile de târg la Topoloveni 40, Curse în afara acestor localități 7 lei/km, Transport la Pitești, Găiești cu căruța cu cai 150.

²³ ANDJA, fond Primăria Leordeni, dos. 9/1939, f. 1-12.

²⁴ Idem, dos. 11/1940, f. 26.

²⁵ Idem, dos. 2/1933, f. 4.

²⁶ Idem, dos. 1/1938, f. 3.

²⁷ Idem, dos. 2/1941, f. 42.

²⁸ Idem, dos. 12/1943, f. 17.

Coloniale	Procurat	Vândut
Orez	-	-
Griș	10	12
Untdelemn	50	54
Măsline Vollo	48	56
Măsline Trilo	35	40
Macaroane	24	28
Brânză de oaie	19	24
Zahăr tos	31	33
Zahăr cubic	33	35
Biscuiți	40	48
Sare de lămâie	260	280
Grâu arnăut	12,50	15
Grâu românesc	4	5
Boia Seghedin	110	120
Piper boabe	110	120
Cacao	105	120
Cafea Mocca I	130	150
Francafea la cutii	14	16
Francafea batoane	5	6
Oțet I	20	24
Oțet II	-	-
Lumânări	52	60
Săpun de rufe	38	40
Săpun de față Cămila	5	6
Sare măcinată	3,15	4
Fidea	20	24

Celor care nu respectau prețurile afișate la primărie li se întocmeau procese-verbale de contravenție și un exemplar era trimis la judecătoria pentru a li se aplica legea. De exemplu, la 18 septembrie 1940, primarul comunei, la controlul făcut la moara Georgescu, a întocmit proces-verbal de contravenție, fiindcă se încasau șapte lei la dublu-decalitru, în loc de șase.

Localul vechi al Primăriei Leordeni, astăzi Grădiniță.

Dintr-un raport al primarului către pretor, din 5 martie 1940, aflăm diferite informații interesante: comuna era aprovizionată cu porumb de la cerealiști din localitate și căruțele ce vin din județele Vlașca și Teleorman; porumbul și mălaiul se vând cu 45-50 de lei dublu-decalitru; în comună sunt două brutării de unde cumpără populația pâine; lemnele de foc se găsesc în comună și se vând cu până la 6.000 de lei

vagonul, iar petrolul, cu 3,50 lei litrul (în comună fiind depozitul D. Trandafirescu); sunt șase magazine de coloniale; moara țărănească a lui Dumitru Georgescu - „două pietre și patru toți“ - cu accesorii un circular de tăiat lemne, are forța motrice de 45 HP, are capacitatea de măcinat în 24 de ore 1.500 kg, funcționează depozitul de făină Societatea Oltul din Slatina, cu capacitate de înmagazinare de 3 vagoane, din care s-au vândut 116.640 de kg; brutăria Alex. Bărbulescu are o capacitate de producție în 24 de ore de 2.000 de pâini a un kg (franzelă și rotundă) și a lucrat efectiv 1.500 bucăți; brutăria Gheorghe Georgescu, arendată lui Stavre Perle, cu o capacitate de 2.500 pâini de un kg, a făcut efectiv 2.000 de bucăți. Arată că se simte lipsă de untdelemn²⁹.

Primăria primise ordin de la prefectură să se organizeze serbări, iar fondurile strânse să fie folosite pentru nevoile școlilor, bisericilor și răniților. La Căminul Cultural „Ion Diaconescu“ s-a dat serbare la 21 aprilie 1941 și s-au adunat 7.130 de lei. La 29 mai s-a organizat serbarea intitulată „Ziua Eroilor“ care a avut următorul program, întocmit de primărie:

„Înainte de masă: 1. Serviciul divin cu participarea șefilor de autorități din comună, a elevilor tuturor școlilor cu învățătorii lor, tinerii premilitari conduși de șeful postului de jandarmi; 2. Descinderea la monumentul eroilor unde se va oficia serviciul religios pentru eroi; 3. Apelul morților în război la care va răspunde un copil din clasa I-a a școlii primare «prezent»; 4. Cuvântarea directorului școlii primare și alte cuvântări;

După-amiază: 1. Căminul cultural va organiza, cu sprijinul școlilor primare, o serbare la orele 15³⁰; 2. Deschiderea serbării prin cuvântarea președintelui Căminului Cultural sau directorului școlii primare de stat; 3. Alte cuvântări și programe școlare (care nu va putea fi mai lung de o oră)“.

În iunie 1941, primarul locotenent-colonel în rezervă I. N. Alexiu, face întâmpinare la patriarh cerând ca „preoții să facă slujbă la biserică zilnic, mai cu seamă vecernia“; zilnic să viziteze pe bolnavi, bătrâni, pe cei care nu vin la biserică decât foarte rar sau niciodată, și familiile concentraților pentru menținerea în rândul locuitorilor a unei stări sufletești pozitive³⁰.

La serbarea din 9 iunie 1944 au rămas beneficii în sumă de 55.150 de lei care au fost repartizați astfel: 30.000 de lei pentru repararea bisericii Goleșcu, 20.000 pentru răniții din spitalul din Câmpulung și 5.150 pentru școala primară din Leordeni.

Prefectul de Muscel trimite notă telefonică primăriilor în iulie 1944, ca să se organizeze serbări și hore țărănești, iar beneficiul să se folosească pentru cantinele școlare. Pe 27 iulie 1944, primăria Leordeni face cunoscut prefecturii că artistul Eugen Casian de la Teatrul Național, evacuat în comună, vrea să organizeze o serbare la 14 august; prefectul este de acord, dar artistul să prezinte Ministerului Propagandei Naționale, pentru aprobare, textul pieselor *Dezertorul* de Av. Contorichi și *Bun de plată sau Mătușa cu doi nepoți* de Eugen Casian. Aprobarea s-a obținut și beneficiul urma să fie împărțit așa: 80% pentru repararea bisericii Goleșcu și 20% să se dea Comitetului Județean de Patronaj Muscel pentru răniți.

La 6 august 1944 s-a cerut aprobare pentru o altă serbare și fondurile să fie folosite pentru școli în vederea deschiderii anului școlar³¹.

O altă obligație a primăriilor era aceea de a face recensământul animalelor de tracțiune, harnașamentelor, vehiculelor cu tracțiune animală, bicicletelor rechiziționate. După întocmirea celui din 1936, la 20 septembrie a fost înaintat la prefectură și arăta așa: 31 de căruțe trase de boi; 31 perechi boi; 71 căruțe trase de cai, cu osii de fier; 141 cai, cinci căruțe de Brașov, 27 de trăsuri, 10 perechi guri hamuri, 61 perechi hamuri cu piept, o șa, 33 de biciclete, 3 camioane³².

Un alt recensământ a fost alcătuit în anul 1940: 154 de cai, 23 de perechi de boi, 94 de căruțe, 25 de căruțe cu boi, 27 de trăsuri, patru șarete, șapte camioane, 43 de perechi de hamuri, 37 de guri de hamuri, 27 de biciclete.

Toate au fost prezentate în fața unei comisii care a ales pe cele „impropriei serviciului și scutite“: 96 de cai, 38 de hamuri, 36 de guri de hamuri, 73 de căruțe țărănești, patru camioane, 23 de biciclete.

S-a întocmit listă nominală cu proprietarii a 58 de cai, 4^{1/2} de hamuri cu piept, o gură de ham, 18 căruțe țărănești, două camioane, patru biciclete care pot fi rechiziționate³³.

Alte date interesante despre averea locuitorilor ne sunt furnizate de o situație întocmită în februarie 1942: 156 de cai de rasă românească, 355 de vite cornute rasa Schwitz și românească, 585 de oi țurcane și puține țigăi, 533 de porci, șapte alte animale (capre, măgari și iepuri de casă), 5.676 de găini, 232 de găște,

²⁹ Idem, dos. 4/1940, f. 42, 80-82.

³⁰ Idem, dos. 5/1941, f. 2, 14, 21.

³¹ Idem, dos. 12/1944, f. 1, 4.

³² Idem, dos. 1/1936, f. 1.

³³ Idem, dos. 3/1940, f. 1-8; 9/1940, f. 1-8.

517 rațe, 212 curcani, 30 de stupi de albine, 368 de câini de pază, cinci de lux, 93 ha pășuni naturale calitatea I.

Populația comunei, în martie 1942 era de 2.133 de suflete, dintre toate familiile 48 erau sărace și erau „îndreptățite la asistență medicală gratuită, precum și îngrijire și consultații gratuite”³⁴.

Primăria era angrenată în diferite acțiuni de ordin social și făcea eforturi pentru a fi la înălțime. Țara se afla în pragul războiului și se căutau diferite căi pentru ajutorarea populației sărace, iar apoi și a ostașilor.

Prefectura județului Muscel, la 4 aprilie 1941, trimite la primării o circulară în care se arată: „Comitetul «Darul Soldatului», de sub președinția doamnei general Maria Antonescu, înființând filială în județul Muscel în scopul de a da fiecărui soldat care nu poate pleca de sărbătorile Paștelui acasă cozonac, ouă, țigări etc.”, solicită autorităților comunale să strângă de la populație alimente sau bani pentru atingerea scopului propus. Din comuna Leordeni s-a strâns suma de 1.200 de lei care a fost trimisă comitetului.

La 14 iulie 1941 s-a constituit un comitet al cantinei obștești, conform regulamentului publicat în Monitorul Oficial nr. 161 din 10 iulie 1941, condus de un președinte și nouă membri. S-a stabilit să se folosească mașina de gătit a școlii, vesela și mobilierul să fie împrumutate de la Florea Ploscaru și Toma Badea, învățătorii și învățătoarele să facă supravegherea, controlul și distribuirea hranei, elevi și eleve să dea ajutor la bucătărie și servitul mesei, iar pentru pregătirea hranei urma să se angajeze un bucătar. Pentru început, primăria a pus la dispoziția cantinei suma de 8.000 de lei, plus 2.000 de la județ.

Președinte de onoare al comitetului a fost aleasă Ana Lahovari - Kretzulescu, iar cel executiv era primarul locotenent-colonel I. Alexiu; cei nouă membri aleși au fost: dr. Traian Budișteanu - medicul circumscripției Leordeni, Nicolae Niculescu - protoiereu, Alexandru Ciucă - director de școală, A. Cârțumărescu - agent veterinar, Crăciun Opran - agent agricol, Florea Ploscaru - econom C. Bustea, Elisabeta Moșoianu și Nicolae Moșoianu - învățător; administratori, pe rând, câte o lună au fost aleși preotul Nicolae Neagoe și Constantin Breazu.

Medicul Traian Ștefan Budișteanu trimite adresă la primar, prin care îl anunță că medicul primar al județului, pe baza avizului dat de prefectură, i-a cerut să înființeze adăpost de zi pentru copiii între trei și cinci ani, pe care să-l folosească la nevoie.

La 3 septembrie 1941 s-a constituit un comitet local al consiliului de patronaj, al cărui președinte de onoare a fost aleasă Ana Lahovari, iar președinte activ, primarul locotenent-colonel I. Alexiu; membri au fost: Ștefan Traian Budișteanu, medicul circumscripției Leordeni, Mihai Năstase, șeful postului de jandarmi, Ioan Grecu, proprietar, Ioan Râncă, pensionar C.F.R., Florea Ploscaru și Pandelescu Stamate, comercianți.

Se crease și o comisie pentru ajutorarea familiilor concentraților prin intermediul căreia primeau ajutoare lunar, în funcție de greutatea fiecărei familii. Distribuția ajutoarelor era controlată de o altă comisie, pentru a nu se produce greșeli. De exemplu, la 28 august 1944 erau în comună 77 de familii aflate în această situație, care au primit între 500 și 1.300 de lei ajutoare din partea statului.

La 23 octombrie 1941, prefectul reamintește primarilor că mai sunt zece zile până la predarea obiectelor de îmbrăcăminte - flanele, ciorapi, mănuși - destinate ostașilor de pe front; pe 6 noiembrie primăria Leordeni a trimis la prefectură 15 perechi de ciorapi și 10 perechi de mănuși.

Pentru strângerea de fonduri pentru armată, prefectura a trimis primăriei Leordeni 100 de stegulețe „Odessa” pentru a se vinde cu 20 de lei bucata; în final s-au strâns 2.000 de lei³⁵.

Comunele erau controlate din toate punctele de vedere de către prefect, cel puțin o dată pe an, și de către pretorul plasei în fiecare lună. Totodată, lunar sau de câte ori era nevoie erau inspectate pe diferite domenii de activitate: sănătatea populației, de către medicul de circumscripție sanitară; sănătate și îmbunătățire a raselor de animale, de către medicul veterinar de circumscripție; efectuarea lucrărilor agricole, de către agronomul ocolului agricol (mai târziu numit regiune agricolă); învățământ, de către revizorul școlar al județului (mai apoi și subrevizorul de plasă); în domeniul cultului, de către protoiereul județului.

Când prefectul inspecta o comună, de obicei, era însoțit și de conducătorii instituțiilor județene: medicul primar al județului, medicul veterinar șef al județului, inginerul agronom al județului, revizorul școlar, protoiereul județului.

La inspecția făcută pe 6 aprilie 1937, prefectul, colonel Matei D. Velcescu, constată mai multe nereguli care sunt consemnate în procesul-verbal: localul de primărie este vechi și rău întreținut; grajdul și

³⁴ Idem, dos. 5/1942, f. 10, 15, 36.

³⁵ Idem, dos. 13/1941, f. 53, 86, 90, 99, 148, 165-166, 168.

abatorul, murdare și neîngrijite, abatorul neavând apă; ordinele prefecturii nu sunt cunoscute de funcționarii primăriei; la întrebările puse secretarului-casier, a primit răspunsuri slabe, de aceea i-a cerut primarului să-i primească demisia.

Ca lucru pozitiv menționează că locuitorii au săpat șanțurile și s-a cărat balast pe „drumurile comunale ce merg la gară“.

Apoi a făcut un control foarte amănunțit gestiunii comunale, verificând fiecare chitanță, ordin de plată, inventar etc.

În final, recomandă să se repare pompa de incendiu, să se întocmească regulamentul pentru controlul alimentelor, iar în bugetul pe exercițiul 1938-1939 să se prevadă ca ajutor maxim 1.000 de lei pentru femeia săracă Alexandra Muscalu, care avea șapte copii, pentru a-și cumpăra un cal în locul celui ce și-a rupt piciorul la muncă³⁶.

Pe data de 14 ianuarie 1942, același prefect, însoțit de medicul primar al județului, protopopul circumscripției a doua, șeful Serviciului Tehnic al județului, delegatul Administrației Financiare și inspectorul școlar, a făcut o inspecție complexă. La capitolul gospodărie se menționează în procesul-verbal că șanțurile au fost terminate, grajdul comunal este curat, taurul cel mic să fie mai bine îngrijit; comuna are patru cârciumi și se încasează de la ele 17.000 de lei; s-a inspectat și gospodăria unui cetățean.

La capitolul sănătate se face precizarea că baia comunală în curând va funcționa din nou.

În privința lucrărilor dirijate de Ministerul Lucrărilor Publice se arată că nu peste mult timp se vor lua măsuri de reparare a digului construit împotriva inundațiilor.

Despre școală se arată că localul este bun, curat, aerisit și cantina funcționează. Se mai precizează că primăria a hotărât ca localul alăturat să fie reparat în care „să instaleze preventoriul, care în prezent nu funcționează, fiind vacanță“.

Cât privește localul de școală nr. 2, care a suferit mult la cutremur, „trebuie refăcut și numai cu concursul Ministerului Educației s-ar putea realiza aceasta; în prezent nu este folosit, doar curtea pentru grădina de zarzavat“.

Despre biserică se menționează că a suferit din cauza cutremurului, dar situația se va îmbunătăți „prin stăruința“ protoiereului, care era prezent la inspecție.

În privința Căminului Cultural, comisia se mulțumește să menționeze că funcționează.

Aflându-se în plină iarnă, despre chestiuni agricole nu s-a precizat decât că s-au semănat în toamnă 71 de hectare de grâu și că „planul agricol“ trimis prefecturii a fost împărțit pe cap de locuitor.

La diverse, comisia consemnează că aprovizionarea este bună, iar transporturile de lemne se execută³⁷.

Este interesantă informația pe care o aflăm din adresa Preturii Podgoria, din 15 ianuarie 1940, prin care cere primăriei Leordeni ca atunci când va veni „Comisia pentru întocmirea cărților funciare“ să îi pună la dispoziție cameră încălzită și luminată, conform dispoziției art. 156 din Legea pentru unificarea cărților funciare din 27 aprilie 1938, publicată în Monitorul Oficial nr. 95/1938³⁸.

Ar fi fost foarte bine dacă prevederile acestei legi s-ar fi pus în aplicare în țară, fiindcă ar fi fost de un real folos legilor de restituire a bunurilor imobile promulgate după 1990.

La 1 martie 1940, primăria face cunoscut Serviciului Tehnic al județului Muscel că prefectul a făcut modificări la devizul privind școala din Prundu, deoarece „a ordonat unele modificări și lucrările s-au executat conform acestor modificări. De aceea trebuie să facă un nou deviz în conformitate cu aceste modificări“³⁹.

Prefectul făcea și inspecții care vizau activitățile unui anotimp. Astfel, la 16 martie 1943, a mers în mai multe comune, printre care și Leordeni, pentru a vedea terenurile care s-au dezghețat și se pot ara, dacă s-au luat măsuri pentru stărpirea omizilor, controlând și cerealele aflate în magazii și finanțate de către B.N.R.

Cu această ocazie a controlat și cantinele școlare, curățenia localului primăriei, dar și lucrările care s-au executat la școli și biserici din fondurile județului și Ministerului Educației Naționale.

În urma inspecției a constatat că tractorul doamnei Lahovari se afla la arat, dar și câteva pluguri și semănau orz, ovăz și borceag. Aspectul negativ a fost acela că aprovizionarea cu sămânță era slabă.

Prefectul face și următoarea mențiune în procesul-verbal: „De la condamnarea primarului a intrat

³⁶ Idem, dos. 4/1934, f. 57.

³⁷ Idem, dos. 3/1938, f. 68.

³⁸ Idem, dos. 11/1940, f. 5.

³⁹ Idem, dos. 9/1940, f. 7-8.

frica atât în Primărie, cât și în cei de la Bancă, și toți stau inactivi. Serviciul aprovizionării le va trimite un vagon de orz și două vagoane de porumb“, cu bani. A mai constatat: „În general în Podgoria lumea înstărită mai are rezerve de porumb“, dar primarul să se ocupe de aprovizionare „pentru sărăcime“.

La începutul iernii, pe 16 decembrie 1943, inspectează comuna pentru a vedea dacă s-au realizat cele stabilite anterior și a constatat că elevii sunt bine îngrijiți și bine pregătiți, iar învățătorii sunt la înălțime; la cantina școlară, în acea zi, au servit masa 26 de elevi (ciorbă de vițel cu mămăliguță), fiind bine gătită și bună; apreciază că aprovizionarea cantinei este bună, găsindu-se în cămară porumb, mălai, făină, bulion, zahăr, ceapă, marmeladă, orez, varză acră; cantina funcționa în localul vechi și avea nevoie de reparații la pereți și acoperiș.

Apoi a controlat baia, care funcționa sâmbăta seara și duminica dimineața.

Mai menționează că platforma de gunoi a fost construită în cursul anului și era folosită conform normelor date de organele agricole, însă lucrările de prestație mergeau slab.

În final a controlat mai multe gospodării ale locuitorilor pe care le-a găsit curate și bine îngrijite, cu excepția celor săraci.

La 14 octombrie 1944 prefectul, însoțit de toți șefii instituțiilor județene, a inspectat comuna Leordeni, ca urmare a faptului că „în această comună au fost cazate câteva săptămâni trupele sovietice aliate în trecere spre front“; a fost însoțit și de căpitanul Atanasie Stanciu, „reprezentantul Armatei Sovietice în județul nostru“. Mai jos prezentăm cele consemnate în procesul-verbal de inspecție: comuna este compusă din două sate - Leordeni și Moara Mocanului - primul a fost evacuat la 12 septembrie până la 4 octombrie 1944; localul de primărie este vechi, compus din două camere pentru primărie, două pentru postul de jandarmi și una insalubră; arhiva este bine ținută, după normele de arhivare puse în aplicare de la 1 ianuarie 1944; islazul comunal, în suprafață de 92 ha, este format din patru trupuri; planul de cultură pentru toamnă este întocmit (grâu - 160 ha, secară - 6,25 ha, orz - 10 ha, borceag - 2 ha; sămânța existentă - 15.000 kg); mijloace de muncă: 102 vite trăgătoare și trei tractoare în stare de funcțiune („s-a luat aprobare de la Comandamentul sovietic să nu fie ridicate tractoarele“); primarul a demisionat și a fost convocat sfatul pentru a alege altul; Banca Populară a avut șapte vagoane de porumb pe care le-a distribuit cetățenilor după ce s-au întors din evacuare, se simte lipsă de petrol, chibrituri, var, ulucă; a fost vizitată grădinița de copii, însă „școlile primare nu au început cursurile“ (a dispus să înceapă pe 16 octombrie); etajul școlii de băieți trebuie reparat, comitetul școlar are un fond de 250.000 de lei, va mai da și județul după ce Serviciul Tehnic va face devizul de lucrări; preotul bisericii Adormirea Maicii Domnului, Nicolae Nicolescu, protoiereul circumscripției a II-a, are nevoie de o subvenție pentru terminarea lucrărilor; preotul Nicolae Neagoe de la biserica Kretzulescu are nevoie de o subvenție pentru procurarea veșmintelor și obiectelor necesare cultului, „căci cele vechi au fost furate“; baia comunală, situată în curtea școlii, se află în stare bună; în comună este dispensar cu medic titular; s-a dat ordin să funcționeze în mod efectiv comitetul de salubritate care să facă inspecții gospodăriilor în fiecare sâmbătă; paza este asigurată de postul de jandarmi și gărzile cetățenești; primăria are telefon; starea de spirit a populației este mulțumitoare, este îngrijorare pentru aprovizionarea cu alimente pentru iarnă; în comună sunt stabilite 139 de familii cu 445 de membri (sunt funcționari publici și oameni înstăriți care nu au nevoie de asistență socială); s-au vizitat gospodăriile marilor proprietari Lahovari și Gussi care au suferit stricăciuni pe timpul cantonării trupelor aliate; gospodăriile sărace li s-au acordat ajutoare bănești în prezența autorităților locale.

Inginerii agronomi ai Camerei Agricole, Ocolului Agricol și Circumscripției Veterinare, pretorul, dar și prefectul controlau arăturile, lucrările agricole, starea animalelor, gospodăriile locuitorilor, instituțiile din localitate pe tot parcursul anului⁴⁰.

Pretorul plasei Podgoria a făcut inspecție comunei și a consemnat următoarele în procesul-verbal încheiat la 10 septembrie 1935: localul de primărie se află în reparație, iar localul de școală de lângă primărie are nevoie de reparații; arată că se va construi un grajd comunal din încasările comunei, la care se adaugă 20.000 de lei dați de Ministerul Agriculturii⁴¹.

În noiembrie 1936 face aprecierea că populația este liniștită, iar situația materială a acesteia era, în general, mediocră. La 17 septembrie 1937 constată că în comună curățenia lasă de dorit, iar paza se face de către cinci paznici. La 17 septembrie 1938, pretorul menționează că podurile, podețele și șoselele se află în stare foarte proastă. Personalul primăriei era format din: primar, notar, secretar-casier, doi guarzi pe timpul cât nu erau recolte în câmp și cinci guarzi pe timpul existenței produselor în câmp⁴².

⁴⁰ Idem, dos. 12/1943, f. 18-20.

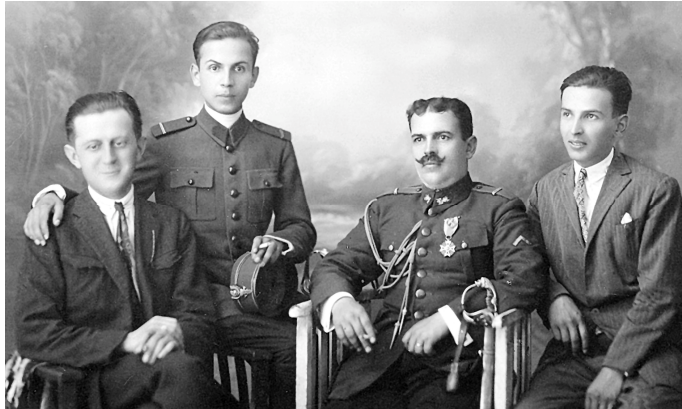
⁴¹ Idem, dos. 4/1934, f. 30.

⁴² Idem, dos. 3/1938, f. 6, 54.

Averea primăriei era următoarea: localul și terenul, abatorul comunal cu hazna de ciment, cinci gherete de scândură din piața comunală, o saca pe căruț cu două roți necesară abatorului comunal, „închisoarea“ curții primăriei, oborului comunal și izlazurilor comunale, șase sobe de tuci, vechi, fără burlane, o sobă de faianță, două dulapuri de arhivă, două mese cu mușamale, cinci canapele de scânduri, șase scaune cu rezemătoare și patru taburete, o casă de bani, de fier, o pompă „de incendii cu furtune mici“, șampilă, sigiliu, cruce de lemn, icoană, aparat telefonic, două lămpi cu abajur, două table de afișat, un tablou cu Regele Carol I, două revolve la paznicii izlazului comunal, o roabă pentru cărat pietriș pe drum, un topor, un târnăcop, o cazma, o sapă și o greblă⁴³.

În urma cutremurului din 10 noiembrie 1940, localul primăriei a avut de suferit: ziduri crăpate în interior și exterior, coșurile căzute, la fel și o parte din tencuieli; pagubele se ridicau la șase mii de lei⁴⁴.

*Trei din frații Alexiu: Constantin (medic militar),
Ion (ofițer), Teodor (notar la Leordeni, 1931-1948)*

La 11 iulie 1942, pretorul Nicolae M. Alexiu⁴⁵ a consemnat următoarele: localul de școală Prundu, din cătunul Moara Mocanului, aflat la trei km sud-est de Leordeni, este construit în anul 1910, învelit cu șiță, are nevoie de reparații, curtea nu este împrejmuțată; sala de clasă, în care învață clasele I și a III-a, nu are sobă în stare de funcțiune; lemnele de foc să se aducă din timp pentru anul școlar 1942-1943, „pentru a nu se mai afla în situația de anul trecut când a fost nevoie ca fiecare copil să aducă lemne de acasă“; în anul 1941 cantina la școală nu a funcționat; școala, condusă de Elena Vișinescu, nu are dulap pentru arhivă și registrele sunt ținute pe jos; într-o sală de clasă este lipsă catedra, ca și al doilea rând de geamuri la ferestre; lângă școală sunt 50 de ari de teren cultivat cu cartofi și pomi; drumul ce leagă cătunul cu șoseaua națională București-Pitești are șanțurile nedesfundate; sunt buruieni și pe drumul ce leagă cătunul Mățăoani de gara Leordeni.

Despre școala din Leordeni, condusă de directorul Nicolae Moșoianu, se arată că are două localuri de școală: localul nr. 1 este construit în 1928 și complet avariat de cutremur, impropriu pentru continuarea cursurilor; are grădina de zarzavat de 1000 m² și 50 de ari în lunca Argeșului cultivați cu cartofi și fasole; localul nr. 2, aflat lângă primărie, este construit în 1939 și se află în stare bună, curat, are trei săli de clasă, dintre care una servește „și ca sală de spectacole“; tavanul de la scenă este stricat și prefectura a dat bani pentru reparație; în spatele acestui local se află clădirea care a servit de locuință pentru directorul școlii și este grav avariată; până acum s-au amenajat două săli pentru căminul de copii și cantina școlară care a funcționat în anul anterior.

Apoi a vizitat biserica, împreună cu protoiereul Nicolae Nicolescu, aflată în fața primăriei, construită în 1835 și refăcută în 1887 „după incendiul de care a suferit“, care în acel moment era grav avariată de cutremur; cimitirul bisericii este așezat pe deal, având poziție frumoasă. Cealaltă biserică, numită Cretzulescu, situată pe deal, nu a suferit la cutremur, iar cimitirul se află lângă ea.

Despre dispensarul medical se precizează că este condus de doctorul Budișteanu, a fost reparat,

⁴³ Idem, dos. 4/1934, f. 6.

⁴⁴ Idem, dos. 11/1940, f. 50.

⁴⁵ Nicolae (Culinca) N. Alexiu era fiul lui Nae I. Alexiu din Leordeni care a avut 11 copii, șapte băieți și patru fete. Fiul cel mare, Ion, a îmbrățișat cariera armelor ajungând colonel, Alexandru a ajuns, de asemenea, colonel, Nicolae, pretor, Constantin, medic militar și după ieșirea din armată la Spitalul Witing din București, Teodor, notar în Leordeni între 1931 și 1948, Gică, funcționar CFR la București, Petre, funcționar ITB, București. Una din fiicele lui, Gheorghita, a fost căsătorită cu învățătorul Dumitru Mihalache.

însă are igrasie.

Pretorul nu scapă ocazia să spună că este îngrijorător faptul că numărul celor bolnavi de pelagră crește, „datorat slabei alimentații, inerentă stărei de război“.

Grajdul comunal se află în curtea primăriei, învelit cu țiglă; taurul se afla bine, însă vierul era bătrân; abatorul comunal, din zid și acoperit cu tablă, se afla tot în curtea primăriei; baia comunală, aflată în spatele primăriei, era în funcțiune, „însă se constată o slabă frecvență“, deși nu se plătește nicio taxă.

Localul primăriei, deși vechi, era bine întreținut.

Pretorul mai consemnează și alte informații interesante; ziarul „Cuvântul Mareșalului“ se află afișat; tabloul cu morții în războiul sfânt se găsește afișat cu cinstea cuvenită; „în cutia cu plângeri sâtești am găsit una scrisoare adresată Domnului Mareșal Antonescu, care o vom trimite-o în conformitate cu ordinul ce am primit în acest sens“; nu a găsit afișate „zilele când primarul și notarul se află la primărie pentru a primi plângerile sâtenilor“; semănăturile s-au făcut în conformitate cu planul stabilit; există greutăți în aprovizionarea populației „ca peste tot“⁴⁶.

Înființarea camerelor de agricultură și a organului de control - Uniunea Camerelor - prin Legea din 14 aprilie 1925, a avut ca scop să stimuleze sporirea producției agricole, pomicole, viticole, creșterea animalelor etc.

Regiunile agricole și mai târziu ocoalele agricole au avut, în esență, același scop⁴⁷.

Pentru eficientizarea activității acestora s-au creat la nivel de comună comitete agricole din care nu puteau face parte decât gospodari care aveau 3 ha teren arabil sau 5 ha pădure, aceștia fiind aleși de toți locuitorii comunității, cu vârsta de 21 de ani împliniți. În comuna Leordeni acest comitet a fost ales la 5 iulie 1934, în persoanele locuitorilor Grecu Ion și Popescu Gheorghe⁴⁸.

La 29 iulie 1935, agronomul Regiunii Agricole Podgoria a inspectat izlazul comunei Leordeni și a constatat: suprafața totală a izlazului era de 82,7140 ha și provenea din: expropriere conform Decretului-Lege 3697/1918 din moșia Leordeni, proprietatea Elena Ioaniu, 9,0907 ha și 18 ha proprietatea fraților Gussi; expropriere conform Legii agrare din moșia Cretzulesu, proprietatea Ana Lahovari, 25 ha și 30,6233 ha din moșia Moara Mocanului, proprietatea Eforiei Spitalelor Civile.

Acest izlaz, compus din patru trupuri, era folosit de satele componente ale comunei, astfel: trupul Cârțumărești, de 10,2167 ha pentru satul Cârțumărești, pe care au fost învoite 46 de bovine și cinci cabaline; trupul Mățăoani, de 18 ha pentru satul Leordenii de Sus pe care au fost învoite 83 de bovine și 14 cabaline; trupul Moara Mocanului de 40 ha pentru satul Moara Mocanului, pe care au fost învoite 102 bovine și 27 de cabaline; trupul Leordeni, de 23 ha, pentru satul Leordenii de Jos, pe care au fost învoite 101 bovine și 11 cabaline.

La măsurătoare s-au găsit lipsă 9,3767 ha și comisia județeană a fost obligată să completeze această diferență; apoi hotarele izlazului au fost fixate cu borne în anul 1929.

Pe acest izlaz fuseseră învoite 304 bovine și 103 cabaline⁴⁹. Acest izlaz nu era suficient pentru numărul de animale existent în comună, însă lucrul cel mai rău era că o parte din el era distrus de râul Argeș în timpul ploilor. Comitetul comunal agricol, împreună cu Eforia de Pășune comunală aveau obligația să îngrijească izlazul⁵⁰.

La 9 septembrie 1938, inginerul agronom, Marin Neacșu, șeful Circumscripției I Agricole - Topoloveni, a inspectat izlazul și a constatat că măcăcinii au fost tăiați și arși. Apoi a controlat terenurile de cultură când a „semnalat în lucernă puține vetre de cuscută ce urmează a fi distruse cu zeamă de calaican 5%“.

Apoi a vizitat câteva gospodării, dându-le proprietarilor sfaturi diferite, printre altele: „să dea la descuscut sămânța de lucernă, să trioreze grâul de sămânță, cum să-l saramureze cu sulfat de cupru, cum să curețe pomii de uscătură, să-i văruiască, cum să întrebuițeze pleava de la sămânța de lucernă, cum să ardă cuptorul pentru pâine și când este pâinea bună, coaptă“; altuia i-a arătat cum să clădească pentru păsări cotețe de zid, cum să întrețină pivnița de păstrat vinul. În același timp a dat primarului termen șase zile pentru curățirea trotuarelor și șanțurilor.

Același inginer face inspecție pe 1 octombrie 1938 vizitând „plantațiunile de pomi, luați de la Ministerul Cooperăției prin Camera de Agricultură, ale domnilor Vintilă Anghel și Dumitru M. Chiribelea“.

⁴⁶ Idem, dos. 8/1938, f. 85.

⁴⁷ Teodor Mavrodin (colectiv), *Îndrumător în Arhivele Statului Județului Argeș*, București, 1984, p. 176-198.

⁴⁸ ANDJA, fond Primăria Leordeni, dos. 2/1934, f. 73.

⁴⁹ Idem, dos. 4/1934, f. 26.

⁵⁰ Idem, dos. 1/1935, f. 5, 19.

Pentru că sosise timpul arăturilor de toamnă, după două zile, inginerul s-a deplasat la Leordeni „pentru a începe activitatea tractoarelor; s-a prezentat la lucru mecanicul Ion Manolescu din Topoloveni“. Mai departe, inginerul arată în procesul-verbal încheiat la primărie că împreună cu agronomul, mecanicul și ajutorul acestuia „am pornit un tractor care a început să are la doamna Ana Lahovari“.

Pe 4 octombrie s-a deplasat la Leordeni și președintele Camerei de Agricultură, însoțit de doi șoferi și un șef-mecanic „ce au fost angajați de Domnia Sa care au luat tractoarele în primire de la mecanicii angajați de mine“ și astfel au început lucrul „în condițiuni foarte bune“. Președintele și inginerul au „supravegheat de aproape lucrul până la orele 18 pm“.

Scopul acestei acțiuni era să-i lămurească pe micii proprietari că trebuie folosite tractoarele pentru aratul ogoarelor. Însă rezultatele nu erau pe măsura așteptărilor: „Micii agricultori, cu toată propaganda noastră, nu au înțeles menirea acestor mașini și suntem forțați a lucra la proprietari cu suprafețe mai mari“.

De ce oare refuzau țărani tractorul? Din lipsă de bani? Din incultură? Probabil amândouă, dar mai ales a tradiției ridicată în mediul rural la rang de lege.

Mai departe se arată că arăturile se făceau în jurul a 18 cm adâncime „atât cele pentru semănături, cât și cele pentru ogoare de toamnă“, că lucrările se făceau greu de către locuitori. Inginerul agronom mai era nemulțumit și de faptul că însăși arăturile de toamnă „nu le-au declarat la primărie conform legii“, iar el nu poate întocmi această situație, mai ales că și guarzii câmpeni, de la care ar fi putut lua informații în acest sens, erau concediați începând cu 1 octombrie.

În primăvara următoare, la 4 martie 1939, inginerul agronom s-a deplasat la Leordeni și a dispus ca președintele Eforiei de Pășune din comună să aducă taur de la Câmpulung pentru grajdul comunal, apoi a controlat plantațiile de pomi și viță-de-vie ale locuitorilor pentru a vedea dacă nu sunt prinse de vreo boală și a le da indicațiile necesare pentru a fi stropite. Dacă boala nu putea fi combătută prin stropire, atunci dispunea scoaterea pomilor din pământ și arderea lor. De data aceasta au fost scoși trei meri și doi peri bătrâni din curtea primăriei, bolnavi de scolatis și au fost arși.

La 5 iunie 1939, același inginer a inspectat culturile, izlazul, grajdul comunal și starea de sănătate a taurului comunal⁵¹. În anul 1939, Direcția Agricolă din cadrul Ministerului Lucrărilor Publice și Comunicațiilor a construit pe teritoriul comunei un canal pentru irigație. Pe 13 martie 1940, primăria este anunțată că recepția lucrărilor de „continuare a irigării terenurilor situate în hotarul comunei Leordeni se va face pe 29 martie“.

La 7 iunie 1940, primăria se plânge că „din cauza canalului executat de dumneavoastră în această comună, toate apele provenite din ploii s-au revărsat peste locurile cu semănături ale locuitorilor, cauzându-le mari pagube“, iar locuitorii „sunt în pretenție pentru distrugerea recoltei“. I s-a răspuns că locuitorii în cauză vor fi despăgubiți. Lucrările la canal au continuat și recepția s-a făcut pe 1 martie 1941⁵².

Același inginer agronom, la 28 februarie 1943, a mers la Leordeni pentru a întocmi planul de exploatare a pășunii comunale⁵³.

Pentru ca animalele să fie sănătoase, bine crescute și de rase superioare, localitățile erau controlate și supravegheate de către medicul veterinar. Proprietarii de animale, dar și primarii erau obligați să anunțe imediat pe medic atunci când se iveau boli.

La 29 decembrie 1934 este anunțat că în satul Moara Mocanului a apărut boală în rămători. Deplasându-se la fața locului, a constatat că muriseră 10 porci la patru gospodării, de pestă porcină, și a luat măsurile ce se impuneau: porcii sănătoși, bolnavi sau suspecti din curțile infestate „se vor sechestra“ până la ridicarea măsurilor luate; s-a oprit circulația liberă a porcilor pe drum, șosele, pășuni; este interzisă eliberarea „biletelor de vite“ pentru porcii din curțile infestate, iar cele eliberate anterior erau retrase; cadavrele porcilor morți erau îngropate la doi metri adâncime, sau erau întrebuițate pentru uz industrial, pe loc, după fierbere; dezinfecția se făcea cu creolină, acid fenic; porcii bolnavi sau bănuți nu se puteau tăia decât în prezența medicului veterinar; se interzicea intrarea persoanelor străine în locurile infestate; nici măcelarii nu puteau intra decât cu autorizația medicului veterinar.

În același timp, autoritatea comunală era obligată să execute următoarele: va catagrafia și ține evidența porcilor infestați; va ordona sechestrarea porcilor și dezinfecția locurilor ce se vor infecta ulterior; va anunța Serviciul Veterinar al Circumscripției a II-a - Topoloveni noile cazuri de boală ce s-ar ivi; va marca locurile infestate cu inscripții vizibile: „pestă porcină“; va înainta din opt în opt zile situația epizootiei la Serviciul Veterinar.

⁵¹ Idem, dos. 8/1938, f. 1, 3, 4, 13.

⁵² Idem, dos. 11/1940, f. 11, 23; 2/1941, f. 26.

⁵³ Idem, dos. 12/1943, f. 12.

Medicul veterinar se deplasa în fiecare comună din circumscripția Topoloveni și pentru a controla masculii de reproducere și a le da aviz favorabil sau a dispune castrarea lor în cazul când nu erau de rasă.

La 3 aprilie 1936 au fost prezentați de către proprietari în vederea obținerii aprobării pentru „reproducția publică” 11 armăsari și a fost admis unul, s-a prezentat un taur care a fost respins, un vier rasa York și a fost admis; berbeci nu au fost prezentați. Pentru cei respinși, medicul dispunea castrarea lor.

La 30 martie 1934 se făcuse și „clasarea iepelor”; din cele 48 prezentate, doar la 11 li s-a eliberat certificat de montă cu armăsarii statului. Tot acum a făcut controlul sanitar general tuturor animalelor care s-au prezentat la control și a vizitat mai multe gospodării, dând consultații gratuite.

Pe 14 aprilie a depistat o vacă bolnavă de antrax, diagnosticul fiind confirmat de Institutul Pasteur. Apoi a luat măsurile de rigoare, printre care: animalele bolnave sau bănuite au fost izolate, grajdurile infectate s-au dezinfectat cu acid fenic sau creolină 3%; tăierea acestor animale a fost interzisă, iar cele sănătoase doar în prezența medicului veterinar; carnea, laptele, grăsimea provenite de la animalele bolnave nu se consumau; cele moarte vor fi îngropate la 2 m adâncime, împreună cu pielea, lâna sau părul; dejecțiile, așternutul și nutrețul murdărit se vor distruge prin ardere. La acestea se mai adaugă celelalte măsuri anunțate mai sus⁵⁴.

La inspecția din 12 septembrie 1936 au fost autorizați mai mulți berbeci din rasa țurcană. Cu această ocazie a cerut primarului să fie construită o fântână la abator; taurul, vierul comunal se aflau sănătoși și bine îngrijiți. A constatat că muriseră păsările unor gospodari de gripă aviară și a dispus să fie îngropate⁵⁵.

Medicul veterinar, la 3 decembrie 1938, a declarat satul Moara Mocanului „comună infectată de febră aftoasă”, fiindcă găsisse două vaci bolnave și a dispus măsurile următoare: se interzice scoaterea sau introducerea în curtea respectivă de animale cu copita despicată, sau produse brute (unghii, coarne, piei, lapte și copite), precum și furaje, bălegar, sau unelte de grajd; câinii se vor ține legați, iar păsările închise „în curțile puse sub sechestru”; străinii nu vor intra în curțile respective; măcelarii vor putea intra cu autorizația medicului veterinar; proprietarii curții pot ieși după ce și-au dezinfectat încălțămintea și mâinile și curățit hainele, dar nu pot intra în curțile neinfectate; vitele bolnave se vor izola și sechestra în curți, iar locul unde a stat va fi dezinfectat; cele moarte vor fi îngropate în cimitire de animale, după ce mai întâi se vor jupui pieile și se vor dezinfecta, care vor fi vândute la tăbăcărie; se va marca de către notar curtea cu pricina cu inscripția „Febră aftoasă - boală de gură și de picioare”, precum și la intrarea și ieșirea din comună; se va dispune legarea câinilor din sat; se va raporta la Circa II - Topoloveni din opt în opt zile despre mersul epizootiei.

Altă dată a găsit o vacă bolnavă de turbare, iar la 26 august 1939 s-au depistat porci bolnavi de ruget, „diagnostic confirmat de Institutul Pasteur”⁵⁶.

La 11 februarie 1934 a făcut inspecție amănunțită la abatorul comunal pe care l-a găsit „într-o stare de mare murdărie”; în starea „actuală carnea nu poate fi tăiată și prelucrată în mod igienic”. Măcelarii erau „obișnuiți să taie vite, mai ales mici, fără să prezinte bilete de proprietate”, din care cauză nu se știe dacă animalele erau furate sau proveneau dintr-o localitate infectată de o boală contagioasă.

Împreună cu administrația locală, medicul veterinar Ion Sălcescu, la 22 iulie 1938, a fixat terenul pentru cimitirul de animale, în suprafață de 1.000-1.250 de m², în nord-vestul comunei, punctul Gârla Veche, care urma să fie împrejmuit cu sârmă ghimpată sau ulucă, și unde urmau să fie îngropate toate animalele moarte, precum și cele confiscate de la abator⁵⁷. Deoarece pesta porcină era întinsă în comună, la 3 noiembrie 1941, s-a prezentat doctorandul în medicină veterinară Nicolae Ciocă pentru vaccinarea porcilor⁵⁸.

Asupra sănătății populației veghea medicul Circumscripției Sanitare Leordeni, sprijinit de ajutoarele sale (agent sanitar și moașă comunală), inspectând lunar fiecare comună. La 13 ianuarie 1934 a consultat în Leordeni 11 persoane bolnave de diferite maladii. Apoi a inspectat unitățile care desfăceau diferite alimente în localitate, precizând următoarele în procesul-verbal de inspecție: cârciuma lui Pandele Stamate este în stare curată, vasele curate; la fel, cârciuma lui Gheorghe Breazu și băcănia lui C. Ploscaru unde alimentele erau bine conservate; brutăria lui C. Ene se află în stare mediocră, la fel și a lui Stavre Pale; moara cooperativei „Unirea” este în stare relativ curată, copiii sănătoși; puțurile de apă sunt curate. În concluzie, starea sanitară a comunei este satisfăcătoare.

⁵⁴ Idem, dos. 4/1934, f. 5-6.

⁵⁵ Idem, dos. 4/1934, f. 18, 38, 41.

⁵⁶ Idem, dos. 8/1938, f. 7, 22.

⁵⁷ Idem, dos. 4/1934, f. 57.

⁵⁸ Idem, dos. 8/1938, f. 65.

La inspecția din 17 februarie 1934, medicul constată că în comună sunt mulți bolnavi de tuse convulsivă: dintre ei s-au vindecat 30 și mai erau 19 încă bolnavi.

În cazul epidemiei de scarlatină, așa cum s-a întâmplat la inspecția din 19 ianuarie 1935, doctorul S. Siegler a luat următoarele măsuri: bolnavii au fost izolați la spitalul din Călinești, locuințele au fost dezinfectate prin văuirea casei, arderea rufelor și obiectelor cu care bolnavii au venit în contact, iar aglomerațiile de oameni (nunți, hore) au fost interzise.

La 20 februarie 1936 a fost declarată epidemie de scarlatină în satul Moara Mocanului.

Medicul Circumscripției - Topoloveni, Neculae Melnicov, însoțit de agentul sanitar și moașă, inspectând comuna Leordeni, la 25 iulie 1938, a depistat un copil de 10 ani „cu dalac la antebrațul drept“, pe care l-a pansat și injectat cu ser anticărbunos, fiind reținut la dispensar două zile. În același timp, imediat a declarat comuna Leordeni „contaminată de epidemia de dalac cu un caz“ și a stabilit următoarele măsuri: agentul este obligat a face razii prin comună cât mai des pentru a descoperi alte cazuri; va face dezinfectarea locuinței bolnavului cu formol, fiind sprijinit în întreprinderea acestor acțiuni de către autoritățile comunale și polițienești; preoții să fie atenți la împărtășire și să anunțe eventualele cazuri suspecte; serbările, horele și adunările erau interzise, iar contravenienții să fie dați judecătii „la Legea sanitară și noul cod penal Regele Carol al II-lea“; populația să fie anunțată despre epidemie.

Cu această ocazie, medicul constatare că în urmă cu o săptămână murise o vacă de dalac, iar agentul veterinar nu cunoștea cazul și nici nu dezinfectase curtea gospodăriei respective.

Medicul mai consemnează în procesul-verbal că starea sanitară a comunei este mediocră, s-au făcut 10 latrine noi și s-au reparat șapte vechi, s-au dezinfectat cu var nestins șase puțuri și s-au sleit; populația comunei avea 2.101 suflete⁵⁹.

La inspecția din 20 octombrie 1938, medicul circumscripției Leordeni Ștefan Traian Budișteanu a depistat „un nou caz de angină difterică la un copil“, care a fost internat la spitalul Călinești, iar în comună a fost declarată epidemia, luându-se măsurile arătate mai sus; a fost dezinfectată și școala, copilul fiind elev.

Vaccinarea copiilor era o acțiune importantă și se făcea cu toată atenția. La 17 iunie 1934, medicul consemnează că a făcut „vaccinările antiscarlatinoase, injecția a cincea, tuturor elevilor prezenți în școală și care au primit injecția a patra“; la 24 iunie va face „vaccinarea antiscarlatinoasă cu toxină, injecția a șasea“.

La 24 decembrie 1939 a declarat „epidemie de cărbune în Leordeni“ pe care a ridicat-o la 10 februarie 1940.

Medicul primar al județului Muscel, la 16 iulie 1940, a inspectat plasa Podgoria, unde erau cartiruiți refugiați din Basarabia, mai ales în comuna Leordeni. Aici sosiseră în zilele de 2-6 și 10-11 iulie 89 de familii, cu 184 de suflete, „majoritatea familii de funcționari“, fiind primiți în gară de toate autoritățile; apoi au fost cercetați din punct de vedere igienic și sanitar, majoritatea fiind găsiți sănătoși și curați.

În procesul-verbal de inspecție se mai menționează: „S-a format în comună un comitet din autoritățile comunale și din toți fruntașii comunei cari, cu subvențiile date de Prefectură, Crucea Roșie, precum și din subvenții, au strâns un fond cu care au deschis o cantină în localul Hanul Lahovari, unde se dă mâncare caldă, regulat, la circa 40-50 de refugiați, zilnic“.

Toți refugiații urmau să facă baie la Ciulnița sau Topoloveni, vinerea și sâmbăta, iar agentul sanitar îi vizita zilnic.

La 10 august 1942, medicul Budișteanu, împreună cu agentul sanitar, moașa comunală și un jandarm - sergent, a inspectat patru cărciumi, de unde a „ridicat probe de vin și secărică“ în vederea analizei, două băcănii și o frizerie, a vizitat 12 gospodării unde a făcut recomandările care se impuneau; apoi a vizitat 15 fântâni și a stabilit unele îmbunătățiri: înlocuirea ghizdurilor cu tuburi de ciment; efectuarea de capace și trotuare împrejur; cele găsite complet stricate au fost închise prin demontarea ghizdurilor, ciuturii și lanțului și s-a turnat petrol înăuntru⁶⁰.

După ce prefectul a inspectat comuna, la 2 noiembrie 1940 îi dă ordin primarului să facă reparații urgente la dispensar, devizul fiind deja întocmit de Serviciul Tehnic al județului. Lucrările urmau să se facă în regie proprie, „cu concursul legionar“, meșterii urmând să fie plătiți la prețul zilei „dacă nu există legionari pentru asemenea lucrări“ și care le-ar efectua gratis. Pentru a se face economii, primarul să se îngrijească pentru a se face „donațiuni de materiale de la proprietari, industriași, cetățeni cu stare“. Îl atenționează că această lucrare „se socotește un șantier de lucru legionar“, iar organele tehnice vor da

⁵⁹ Idem, dos. 4/1934, f. 1, 2, 19, 38, 64.

⁶⁰ Idem, dos. 8/1938, f. 5, 13, 28, 37, 93.

îndrumările necesare. Îi ordonă ca lucrările să înceapă imediat, pentru a se termina până vine vremea rea, făcându-i-se cunoscut că banii se vor pune la dispoziție treptat de către organele sanitare și tehnice.

Devizul cuprindea înnoirea acoperișului de șită la clădirea dispensarului și locuința directorului, revizuirea acoperișului la grajd și șorturi de tablă la coșuri, toate fiind evaluate la suma de 12.500 de lei. La 12 noiembrie 1940, primarul Gheorghe Iriminoiu raportează prefectului că pentru materiale este nevoie de 2.360 de lei, iar pentru manoperă, 1.000 de lei, neavând „în cuibul“ Leordeni specialist pentru executarea lucrării. Arată că mai trebuie două sobe de teracotă, cele existente fiind stricate de cutremur.

Unii locuitori din satele comunei își valorificau o parte a fructelor și strugurilor pe piețele capitalei, dar și în stația C.F.R. Leordeni. Pentru a se evita accidentele în rândul celor ce vindeau aceste produse și pentru a evita reclamații din partea călătorilor, fapte întâmplătoare în țară, Direcția Generală a C.F.R. a dat anumite ordine. Pe baza acestora, șeful stației C.F.R. Leordeni, la 27 iunie 1940, a făcut adresă către Primăria Leordeni, făcându-i cunoscut că „vânzarea fructelor în gară este liberă pentru oricine se prezintă, cu condițiunea însă de a se prezenta îmbrăcați curat, cu halate albe, să vândă fructe curate și bine coapte, fără a le specula și să fie vizitați de medicul C.F.R. dacă sunt sau nu sunt sănătoși, spre a nu împrăștia boli molipsitoare“. Și pentru că umblă printre linii, fiind expuși „a-i tăia trenul, să prezinte o declarație a lor dacă sunt majori sau a părinților dacă sunt minori, dată în fața dumneavoastră și a poliției locale, că în caz de accident nu au nici o pretenție de la C.F.R.“⁶¹.

După reorganizarea teritoriului țării, din 3 decembrie 1950, unele comune s-au desființat, așa cum a fost cazul Ciulniței care a fost arendată la Leordeni. Noua comună era formată din următoarele cătune și sate: Cârциumărești, Mățăoani, Leordeni, Moara Mocanului sau Prundu, Ciulnița și Prundeni.

Dintr-o descriere a comunei, realizată la 8 ianuarie 1955, aflăm unele informații interesante: „Așezările iobagilor erau pe lunca Argeșului, pe locul numit Pietroi și în jurul bisericii numită Cioca“; s-au construit locuințe pentru muncitorii de la Sovrom-Petrol, Gospodăria Agricolă de Stat și Gospodăria Agricolă Colectivă.

Sfatul popular ținea ședințe (sesiuni ordinare) în fiecare lună, iar comitetul executiv, săptămânal⁶². În ședințele sfatului popular se discutau toate problemele importante care priveau comunitatea: colectări de produse alimentare, nealimentare, impozite, campanii de însămânțări, recoltat, dezmiriștit, executarea bugetară, autoimpunere, pomicultură și viticultură, sănătate, cultură, învățământ; mai târziu despre G.A.S. și G.A.C.

Toate problemele erau prezentate în ședințele sfatului pe bază de rapoarte întocmite de către fiecare comisie permanentă de deputați. Din rândul deputaților era ales un comitet, iar acesta era condus de un președinte, care, cel puțin în anii de început, era impus de către raionul de partid, ajutat de unu-doi vicepreședinți și membri. De exemplu, în anul 1967 sfatul Leordeni era format din 36 de deputați (18 din satul Leordeni, trei din Cârциumărești, 12 din Ciulnița, trei din Moara Mocanului), din rândul cărora s-a ales comitetul executiv, condus de un președinte, doi vicepreședinți și șase membri. Comisiile permanente, fiecare compusă din câte nouă deputați, se numeau așa: gospodărie comunală și înfrumusețare, social-culturală, economico-financiară și învățământ-sănătate.

O problemă importantă a comunității, pe care sfatul trebuia să o aibă în vedere permanent, era, edilitar-gospodărească: întreținerea drumurilor comunale, a trotuarelor, șanțurilor, plantări de pomi și arbori pe marginea șoselei, amenajări de baze sportive, întreținerea fântânilor, realizarea de construcții pentru instituții. Acestea erau realizate prin zilele de prestație la care era obligată fiecare familie (în muncă sau bani), prin contribuția voluntară (care de fapt devenise obligatorie), în bani, iar mai apoi și prin muncă patriotică. Zile de contribuție voluntară făceau și unitățile economice de pe raza comunei, care dețineau mijloace de transport (G.A.S., G.A.C. Baza Mixtă Geofizica Leordeni), mai ales că „tractoarele acestora fac mari stricăciuni drumurilor“. Acestea trebuiau să transporte balast pe drumurile comunale pentru a fi reparate.

S-a constituit și o comisie de trei deputați care să urmărească executarea contribuției în comună de către locuitori; aceasta fusese împuternicită de către comitetul executiv să aplice, la nevoie, amenzi între 50 și 200 de lei celor care nu executau contribuția în muncă sau bani. S-a mai constituit o a doua comisie, tot din trei persoane (devenise o boală constituirea de comisii în toate domeniile), care să analizeze contestațiile îndreptate împotriva greșelilor sau abuzurilor celeilalte comisii.

În ședința sfatului din 31 decembrie 1961 s-a discutat amenajarea unui parc în „punctul G.A.S.“ și construirea unei scene la școala din Prundu.

⁶¹ Idem, dos. 5/1940, f. 41.

⁶² Idem, dos. 3/1955, f. 1; 1/1967, f. 62.

Pentru stimularea activităților în acest domeniu s-a instituit o insignă numită „Fruntaș în gospodărirea satelor“; în anul 1967 au fost propuse 20 de persoane: două din Cârciumărești, 10 din Leordeni, șase din Ciulnița și două din satul Moara Mocanului, trei fiind femei și 17 bărbați⁶³.

Comuna, ca și altele, avea plan privitor la colectarea de produse alimentare de la locuitori. Pentru realizarea planului, sfatul popular întocmea tabele cu locuitorii, felul și cantitatea produselor pe care trebuia să le predea statului, în funcție de suprafața de teren pe care o deținea fiecare. Planul de colectare și predare se întocmea pe luni, trimestre și an, dar de multe ori, reprezentanții comunităților se obligau să predea, măcar o parte din produse înainte de termenele fixate. Pentru aceasta se formau echipe care să meargă pe teren, formate din salariați ai sfatului, cooperăției, Oficiului P.T.T. etc., pentru a-i determina pe locuitori să semneze tabele nominale în care era trecută fiecare familie, felul produselor și cantitățile pe care trebuia să le predea statului. Se mergea în „haită“ pentru a-i „lămuri“ pe cetățeni să semneze tabelele, știindu-se că predarea cotelor obligatorii era o chestiune delicată și împovărătoare pentru locuitorii satelor. De exemplu, în anul 1960 comuna trebuia să predea 60.000 kg de porumb, 55.000 kg de grâu, 11.000 kg de floarea-soarelui, referindu-se doar la cereale și se considera că „planul poate fi realizat și chiar depășit“. Despre colectarea cantității de carne, pe trimestrul I, în ședința comitetului executiv s-a făcut afirmația că a fost realizat și depășit pentru că „locuitorii comunei noastre în mod destul de conștient își achită la timpul stabilit cota respectivă“.

Trebuie să menționăm un lucru foarte important pentru lumea satelor de după 1951: sfatul popular al fiecărei comune întocmea câte o fișă pentru fiecare gospodărie în care se preciza „planul de cultură“ al fiecăreia, pe fiecare an. În funcție de acest plan, fiecare era impus la cotele obligatorii de cereale și carne. Celor care nu se supuneau li se întocmeau dosare de dare în judecată.

Oamenii, ca să scape de o parte a cotelor, au inventat o „găselniță“: n-au mai declarat tot pământul pe care-l dețineau, și au deschis roluri agricole separate pe numele soțiilor, socrilor sau părinților, unde s-a putut. Cu această „invenție“, oamenii s-au înscris în G.A.C. cu suprafețe mai mici. De invidie, cei atașați „politicii partidului“ au propus ca suprafețele găsite în plus față de declarații să fie confiscate.

Chiar și după colectivizare, comitetul executiv dirija activitatea privind lucrările agricole din gospodăriile individuale și ținea evidența - după declarațiile cetățenilor - producțiilor obținute, pe care le raporta la sfatul raional, acesta la sfatul regional ș.a.m.d.

Darea de seamă statistică din toamna anului 1965 a consemnat următoarele cantități, fără a se preciza și suprafețele: 30 tone de porumb, două tone hibrid, 500 kg de fasole în ogor propriu, nouă tone de fasole printre porumb, 30 tone de dovleci printre porumb, patru tone sfeclă de zahăr - rădăcini, șase tone de morcovi, 10 tone de castraveți, o tonă de alte legume, 100 tone de struguri hibrizi, 20 tone de mere, 30 tone de pere, o tonă de gutui, 10 tone de alte fructe.

În acest an, 1965, s-au construit și dat în folosință proprietate particulară 21 de case: cinci în Cârciumărești, 10 în Leordeni, cinci în Ciulnița, una în Moara Mocanului; toate din cărămidă, una acoperită cu șită, una cu carton, 12 cu tablă și șapte cu țiglă⁶⁴.

O obligație importantă a sfatului era aceea a aprovizionării populației cu materiale industriale de consum, prin cooperăție: var, ipsos, ciment etc., dar și cu produse alimentare, pentru că în comună se aflau mai mulți muncitori care lucrau la diferite întreprinderi: Trustul Energo-Petrol, Șantierul Electro-Montaj - Bascov, Întreprinderea de Prospecțiuni Geologice-Geofizice - Baza Mixtă - Leordeni, dar și la Oficiul P.T.T., G.A.S., C.A.P.

Deoarece apăruseră unele nemulțumiri, în ședința din 28 ianuarie 1967, comitetul a luat hotărârea să fie „prelucrați“ salariații cooperativei de consum pentru a se purta cuviincios cu toți consumatorii. Pentru aprovizionarea mai lesnicioasă a populației comunei s-au creat magazine în fiecare sat.

În același scop, Cooperativa de Consum - Leordeni, la 12 iunie 1968, solicită sfatului popular să i se pună la dispoziție un teren în punctul Cazărmi, în suprafață de 6.000 m² pentru a construi o brutărie în vederea realizării de produse de panificație pentru comuna Leordeni și satele vecine⁶⁵.

În ședința din 21 iunie 1953, comitetul executiv a pus problema terminării „lucrărilor de dărâmare a vechiului local de școală“ și asanarea bălților din dosul stației C.F.R.

Problema învățământului a fost prezentată în ședința sfatului din 8 ianuarie 1960, de către Sandu Dumitru, directorul școlii de centru. Pe baza referatului prezentat, a întrebărilor și discuțiilor care au avut loc s-au luat deciziile: „1. Conducerea școlilor este obligată să efectueze curățenia curților până la 15

⁶³ Idem, dos. 1/1967, f. 1, 24.

⁶⁴ Idem, dos. 2/1953, f. 1-9; 14/1960, f. 13; 2/1965, f. 3, 20.

⁶⁵ Idem, dos. 1/1957; 6/1966, f. 1-27; 3/1968, f. 25.

ianuarie; 2. Prin grija diriginților, profesorilor și învățătorilor se va asigura disciplina în rândul elevilor; termen permanent; 3. Se va asigura baza materială la toate școlile în ceea ce privește predarea lecțiilor de educație fizică și anume: terenuri de volei, bărnă de echilibru; termen 15 martie; 4. Se vor întocmi inventare pentru fiecare clasă și se vor da în primire, pe bază de semnătură, fiecărui responsabil de clasă din corpul didactic; termen 20 ianuarie; 5. Școala de 7 ani Leordeni va lua măsuri pentru înființarea serei de răsad și desfundarea lotului experimental al școlii; termen 15 ianuarie“.

La 27 ianuarie 1967, s-a hotărât confecționarea de putini prevăzute cu robinet pentru școlile Ciulnița și Băila, deoarece „alimentarea cu apă a elevilor“ se făcea cu găleata.

La 15 iulie 1968, școlile dispuneau de următoarele „baze sportive“: teren de fotbal la școlile Budișteni, Glâmbocata, Ciulnița; teren de volei la cele trei școli, plus la Baza de Aprovizionare - Leordeni; teren de baschet la Leordeni, teren de handbal. Toate aceste baze erau „fără tribune și pistă de atletism“.

La această dată, noua organizare administrativă a țării era pusă în aplicare, comuna numindu-se, inițial, Leordeni-Budișteni⁶⁶.

Problema cea mai dezbătută în adunările sfatului popular și în ședințele comitetului executiv era activitatea căminului cultural, deoarece îmbrăca cel mai ușor și cel mai mult haina politicului. Din această cauză și datele care se transmiteau pe linie ierarhică erau, încetul cu încetul, mistificate.

Căminul Cultural Prundu (Moara Mocanului) raportează în 1 ianuarie 1951 (directoare învățătoarea Elena Vișinescu) că a organizat, în decembrie 1950, o serbare dedicată aniversării a trei ani de la proclamarea Republicii Populare Române, la care au participat 80 de bărbați și 50 de femei. Cu această ocazie s-au dezbătut „problemele Căminului Cultural și întrecerile provocate de Căminul Cultural - Baloteasca“; arată că „s-a luat angajamentul pentru a se participa la serile culturale ce se vor organiza și se vor constitui echipe de cor, joc, teatru. În concluzia raportului întocmit de către directoare se consemnează: „atmosfera politică a fost acceptabilă“.

La 23 ianuarie 1951, Sfatul Popular al Raionului Topoloveni a dat ordin ca toate căminele culturale să sprijine acțiunea de „colectare a materialelor pentru ajutorarea poporului coreean“.

Întreaga activitate culturală era concepută de activiști culturali ai Ministerului Culturii, verificată de Secția de propagandă a Partidului Comunist și difuzată în teritoriu prin intermediul „Îndrumătorului Cultural“.

Căminele culturale prezentau activitatea foarte des în adunările sfatului popular comunal și în ședințele comitetului executiv, dar trimiteau și rapoarte la Comitetul de Cultură al Raionului Topoloveni (apoi Găești), lunar, trimestrial, semestrial și anual. Astfel că activitatea culturală a căminelor poate fi urmărită pe fiecare an, iar datele cuprinse în raportări se văd cum cresc de la an la an, ajungându-se la cifre care provoacă uimirea pentru necunosători și râsul și tristețea pentru cei ce au trăit acele timpuri.

Căminul Cultural, Leordeni a prezentat, în ședința comitetului executiv, activitatea pe trimestrul IV 1955: „Corul s-a reactivat și s-a manifestat cu diferite ocazii (deschiderea lunii prieteniei româno-sovietice, 7 noiembrie, 30 decembrie)“; s-au ținut nouă seri culturale când s-au prelucrat articole din ziarul „Scânteia“; cercul de cultură generală, condus de tovarășul Moșoianu Nicolae, „nu-și prea trăește viața“; „nici tovarășa profesoară de limba română Dobre Elena nu prea s-a interesat de popularizarea cărților din bibliotecă“; laudă pe bibliotecara Necula Maria care a difuzat 101 volume din bibliotecă la 53 de cititori, spunând că nu sunt mulți, pentru că „majoritatea lor citesc cărți din biblioteca Societății Petrolul Românesc“; echipa de teatru a dat o reprezentație; „colțul roșu din G.A.C. Leordeni-Ciulnița a fost activizat de către tovarășa Sanda Elisabeta“; agitația vizuală și gazeta de stradă „au fost susținute în condițiuni optime“.

După ce a prezentat realizările, Ion Popescu - directorul căminului - și-a făcut „autocritica tovarășească“ și a încheiat așa: „Cu toate lipsurile de mai sus, munca culturală în această comună a contribuit efectiv la realizarea planului de stat în comună“. Despre activitatea Căminului Cultural - Ciulnița spune că: „Nu o cunosc decât în latura balurilor“.

În privința greutăților, menționează că „șefii de instituții nu mă ajută pentru a putea să pregătim echipa corală săptămânal prin netrimitea salariilor la repetiții“, cu excepția corpului didactic.

Tot la lipsuri arată că lipsesc 10-12 bănci a câte 8-10 locuri, și lemne de foc.

Să vedem acum activitatea căminului pe o perioadă de două luni, 1 iunie - 1 august 1956, plină vară, când gospodarii nu-și vedeau capul de treburi, așa cum înșiși spun. Se face precizarea că toate acțiunile s-au desfășurat în cinstea zilei de 23 august: „două șezători duminicale, peste cinci seri culturale“, conferințe despre activitățile din comună, despre deciziile și hotărârile partidului și guvernului, 12 articole

⁶⁶ Idem, dos. 1/1953, f. 8; 1/1967, f. 62; 3/1968, f. 32.

la gazeta de perete, două vizionări de filme pe săptămână.

Președintele sfatului popular trage concluzia că situația materială a căminului este nemulțumitoare, „din cauză că fondurile bănești nu se cheltuiesc în mod judicios și principala cauză este că nu se muncește în colectiv“.

Același președinte, într-o altă ședință, arată că: „problema muncii cu cartea în sprijinul transformării socialiste a agriculturii“ lasă de dorit.

O realizare deosebită pentru Leordeni a fost construirea unui local pentru Căminul Cultural cu 400 de locuri. La 11 iulie 1964 s-a constituit comisia pentru elaborarea proiectului la D.S.A.P.C. din cadrul Sfatului Popular al Regiunii Pitești (arhitect Manu Valeriu, director, arhitect Perceac Vladimir, director tehnic, inginer Voicu Paula, șef de proiect).

În memoriul general se arată: „Clădirea cuprinde două funcțiuni importante: spectacole și club-bibliotecă“. Partea de spectacole cuprinde: a) hol-vestibul, cu posibilitatea amenajării unui bufet; b) sala de spectacole pentru 400 de locuri, având intrarea în fundul sălii și evacuări laterale. Sala va avea acustica necesară desfășurării mai multor activități: cinematograf, teatru dramatic, muzical și coregrafie, conferințe etc.

Partea de club va cuprinde: a) sala de cursuri, la parter; b) sălile de cercuri, la etaj; c) biblioteca - sala de lectură și depozitul de carte, la etaj; iar biroul administrativ, tot la etaj.

Suprafața totală desfășurată a clădirii avea 800 m², în exterior, iar volumul total construit, 4.000 mc⁶⁷. În septembrie 1968 se lucra la instalațiile de lumină și încălzit.

Faptul că pe raza comunei s-au înființat unități economice în domeniul extracției petrolului a fost un mare avantaj: locuri de muncă pentru unii locuitori, construirea de locuințe pentru muncitori, aprovizionarea mai bună cu produse alimentare și industriale de primă necesitate, apoi s-au creat condiții pentru introducerea apei curente potabile de către schela de extracție și a energiei termice la căminul cultural, cu ajutorul Întreprinderii de Prospekțiuni Geologice și Geofizice pentru Hidrocarburi - București⁶⁸.

Biblioteca se afla la Leordeni, iar în satele Ciulnița și Moara Mocanului erau biblioteci volante; acestea erau obligate să organizeze diferite acțiuni pentru popularizarea cărții în rândul sătenilor. Se făcea plan pentru cititori, pe sate, apoi se raporta numărul acestora, care, de cele mai multe, ori erau umflate, la fel și diversitatea acțiunilor.

Pentru transportarea aparatului de proiecție, periodic, în satul Prundu, se intervenea la C.A.P., aceasta fiind un lucru bun, fiindcă sătenii, mai ales vârstnicii, nu aveau unde să vizioneze un film. Rău era că peliculele fiind prea mult folosite, se uzau și calitatea proiecțiilor lăsa de dorit. Dar și mai rău era faptul că cele mai multe filme aveau caracter politic, iar mesajul lor era respins, astfel că numărul vizitatorilor raportat de căminul cultural nu era în concordanță cu realitatea.

Organizarea căminelor culturale era aceasta: un consiliu de conducere, aprobat de către comitetul executiv al sfatului popular; activul lărgit de pe lângă consiliul de conducere al căminului, la fel aprobat de către comitetului executiv, din care făceau parte mulți membri, din toate domeniile de activitate din comună; răspunderea o avea directorul de cămin cultural numit și salarizat; în sate, directorii primeau o indemnizație. Cadrele didactice, fără excepție, erau repartizate la cercurile de lectură din toate satele.

Iată care erau formațiile artistice și activul căminului în anul 1966: „Cor - instructor Movileanu Alexandru - colectiv de sprijin trei persoane; Teatru - instructor Pantelică Niculina - colectiv de sprijin două persoane; Brigada - instructor Arsenescu Gheorghiuța - colectiv de sprijin patru persoane; Dansuri - instructor Stana Maria - colectiv de sprijin două persoane; Conferințe - instructor Olaru Niculina - colectiv de sprijin trei persoane; Seri de calcul - instructor Ibric Ioana - colectiv de sprijin o persoană; Călătorii pe hartă - instructor Grigorescu Eleonora - colectiv de sprijin o persoană; Brigada artistică din Ciulnița - instructor Mărășoiu Florica - colectiv de sprijin patru persoane“⁶⁹.

Pe linia ocrotirii sănătății publice, la 27 ianuarie 1967, comitetul executiv al sfatului a hotărât ca „un atelaj al C.A.P. să transporte bolnavii și cadrele sanitare“ de la Moara Mocanului la dispensarul Leordeni. De asemenea, a decis să dea sprijin „organelor sanitare“ pentru eradicarea celor „trei centre de paraziți“, punându-le la dispoziție câte o grămadă de lemne familiilor în cauză și să găsească posibilitatea ca membrii majori ai acestor familii „să fie încadrați într-un sector de muncă în vederea asigurării unei baze

⁶⁷ Idem, dos. 1/1951, f. 1, 2; 2/1955, f. 1-3; 1/1960, f. 15; 3/1964, f. 101-104.

⁶⁸ Idem, dos. 2/1976, nepaginat.

⁶⁹ Idem, fond Primăria Leordeni, dos. 3/1966, f. 1; 1/1967, f. 24, 62.

materiale mai trainice“.

Pe linie de asistență socială s-a hotărât să se intervină la Oficiul de Prevederi Sociale al Raionului Găiești ca două bătrâne „lipsite de mijloace de existență“ să fie internate într-un azil de bătrâni. La acest oficiu s-a intervenit și pentru sprijinirea familiilor cu mulți copii pentru a li se acorda ajutoare ocazionale.

Pe lângă autoritatea tutelară din comună se formaseră colective de sprijin, pe sate, care să se ocupe de familiile cu mulți copii, de copiii familiilor dezorganizate, de copiii cu tendință de vagabondaj. Aceste comisii erau obligate să viziteze aceste familii, să constate cum se ocupă de copiii lor și să le dea îndrumări⁷⁰.

Circumscripția Sanitară - Leordeni se ocupa de starea de sănătate a populației și era încadrată cu următorul personal de specialitate, în anul 1966: medic specialist, medic pediatru, medic stomatolog, tehnician de ocrotire, trei oficanți sanitari, moașă, agent dezinfectant⁷¹.

Pe baza Legii 57/1968 de organizare și funcționare a consiliilor populare s-au făcut alegeri de deputați la 2 martie 1969 și la prima sesiune au fost validați cei 63 de deputați ai Consiliului Popular al Comunei Leordeni. Tot acum s-au stabilit și cele patru comisii permanente ale consiliului: pentru agricultură; învățământ și cultură; gospodărire comunală și înfrumusețare; plan și finanțe; fiecare dintre cei 63 de deputați făcea parte din câte o comisie. Președinte al consiliului a fost ales Gheorghe Cărciuvoianu.

Pe baza noii legi de organizare administrativ-teritorială a țării s-a revenit la forma de dinainte de 1950, adică la județe, dar fără a se mai crea și plasele. Câteva județe nu s-au mai reînființat, printre care și Muscelul, acesta fiind inclus aproape în totalitate în județul Argeș.

Noua comună Leordeni a devenit mai mare, poate prea mare, incluzând fostele comune Leordeni, Budișteni, Ciulnița și Glâmbocata⁷².

Cheltuielile noii comune erau mult mai mari, dar și veniturile erau mai mari. Prezentăm, mai jos, bugetul de venituri și cheltuieli pe anul 1977 pentru a vedea sursele de constituire a veniturilor, precum și nevoile comunei de îndeplinit.

Venituri: Impozit pe clădiri și teren sectorul socialist 160.000 lei; Alte vărsăminte ale unităților economice socialiste 23.000 lei; Venituri materiale fito-sanitare 1.000 lei; Din încasări contravaloare de combatere dăunători 2.000 lei; De la circumscripții, laboratoare și dispensare veterinare 20.000 lei; Venituri de la instituții de stat 4.000 lei; Din taxe de spitalizare, analize, consultații 2.000 lei; Alte venituri ale instituțiilor de stat 2.000 lei; Taxe pentru folosirea terenurilor proprietate de stat 1.991.000 lei; Alte impozite și taxe de la populație 287.300 lei; Impozit pe veniturile realizate de gospodăriile agricole 12.000 lei; Impozit pe venitul liber-profesionist, meseriași și alte persoane 70.000 lei; Impozit pe clădiri și terenuri proprietate personală 1.000 lei; Impozit 0,45% din valoarea clădirilor la comune 135.000 lei; Taxe asupra mijloacelor de transport 55.000 lei; Taxă autorizație de construcție 2.500 lei; Taxe de timbru asupra succesiunilor 3.500 lei; Alte taxe de timbru de la populație 5.000 lei; Alte impozite și taxe de la populație 3.300 lei; Diverse venituri 249.000 lei; Sold casă din bugetul anului precedent 120.000 lei; Venit cheltuieli penale de judecată, imputații, despăgubiri 3.500 lei; Venit din amenzi 80.000 lei; Vărsăminte din soldul mijloacelor pentru autofinanțare 2.000 lei; Încasări din diverse surse 12.000 lei; Total venituri proprii 2.714.300 lei; Subvenții primite din bugetele ierarhic superioare 977.700 lei; Total general 3.692.000 lei.

Cheltuieli: Cheltuieli pentru acțiuni agro-zoo-veterinare 772.000 lei; Cheltuieli pentru acțiuni de gospodărie comunală 95.000 lei; Cheltuieli pentru învățământ 2.161.000 lei; Cheltuieli pentru cultură și artă 25.000 lei; Cheltuieli pentru sănătate 407.000 lei; Cheltuieli pentru asistență socială 2.000 lei; Cheltuieli pentru organele locale ale administrației de stat 299.000 lei; Cheltuieli pentru alte acțiuni 1.000 lei; Total general cheltuieli 3.692.000 lei⁷³.

Pentru aplanarea conflictelor de gravitate scăzută dintre cetățeni, comitetul executiv a dat decizia nr. 30, din 2 septembrie 1968, de înființare a comisiilor de împăciuire. S-a înființat câte una la Leordeni, Budișteni și Glâmbocata, fiecare compusă din câte șase persoane. Acestea aveau rolul să-i împace pe cei aflați în litigiu, prin muncă de lămurire, făcându-i să înțeleagă faptul că apelând la justiție înseamnă pierdere de timp și cheltuieli cu instanțele de judecată. În același scop se țineau conferințe la căminele culturale pentru a-i determina pe oameni să fie mai concilianți, să renunțe la ambiții, la comportamentul urât în societate⁷⁴.

Comisiile permanente de deputați se mai schimbau și se reorganizau. Prin hotărârea nr. 9/2

⁷⁰ Idem, dos. 1/1967, f. 23, 24.

⁷¹ Idem, dos. 1/1972, nepaginat.

⁷² Idem, fond Primăria Leordeni, dos. 1/1967, f. 225, 242.

⁷³ Idem, dos. 2/1976, nepaginat.

⁷⁴ Idem, dos. 1/1972, nepaginat.

decembrie 1977 a Consiliului Popular al comunei Leordeni, s-au ales comisiile „pe ramuri de activitate“: 1. Economică, gospodărire, construcții, sistematizate (șase persoane); 2. Agricultură, silvicultură, cooperatie (șapte persoane); 3. Învățământ, cultură, sănătate (șase persoane).

În sesiunea din 25 aprilie 1977 s-au luat mai multe hotărâri: procurarea de conducte, piese și ansamble necesare introducerii apei potabile; începerea săpatului șanțurilor pentru introducerea conductelor, care să se facă de cetățeni prin muncă patriotică; finalizarea lucrării de acoperire a căminului cultural cu tablă galvanizată (partea necalificată să se facă prin muncă patriotică, iar cealaltă cu meseriașii din comună); „casa specialistului“, formată din patru apartamente, care se vor construi cu fonduri de la C.A.P., să fie gata de roșu până la 23 august; să se elimine urmările cutremurului din 4 martie 1977 de la obiectivele economice, sociale și culturale; să fie identificate gospodăriile țărănești care au avut de suferit la cutremur și să fie ajutate cu materiale pentru a fi reparate.

În privința realizărilor obținute în anul 1976 s-au menționat, printre altele: cooperativa de consum „a desfăcut“ un volum de mărfuri în valoare de aproape 25.000.000 de lei și aproape 1.000.000 de lei în domeniul achizițiilor și contracte de la populație; în domeniul edilitar-gospodăresc s-au obținut unele realizări în valoare de peste 2.000.000 de lei, cu munca patriotică a cetățenilor (însă unele porțiuni de drum nu corespund circulației în satele Ciolcești, Bântău, Băila, Leordeni, iar șanțurile nu sunt desfundate); în domeniul forestier s-au plantat 20 de ha cu puiți de salcâm și rășinoase; s-a extins pepiniera silvică de la cinci la opt ha; în domeniul sănătății „s-au realizat indicatorii de plan“: spitalul de stat și dispensarele din comună au acordat asistență medicală „mai bună pentru reducerea mortalității infantile, pentru dezvoltarea natalității“; în învățământ s-a îmbunătățit baza materială, creându-se condiții mai bune procesului instructiv-educativ, ca urmare absolvенții clasei a VIII-a reușind „să se încadreze toți în învățământul liceal și profesional“ (ca minus socotesc numărul cetățenilor din comună înscriși la cursurile fără frecvență, ca nesatisfăcător); cadrele sanitar-veterinare și-au desfășurat activitatea în condiții bune, astfel că nu au fost cazuri de îmbolnăvire la animale (cu toate acestea, li se recomanda „o preocupare mai mare pentru sectorul particular, dar și la C.A.P.“); în domeniul „educației politice și cultural-științifice s-au făcut progrese în comună, fiindcă oamenii înțeleg mai bine problemele comunei, concură la realizarea lor“ (se face precizarea că în satele marginase „populația înțelege mai greu aplicarea în viață a legilor țării, a normelor și normativelor în vigoare“).

Apoi a fost prezentat planul economic pe 1977 „parte componentă a cincinalului 1976-1980“ prin care comuna se obliga să realizeze următoarele cifre: totalul suprafeței agricole era de 3.350 ha, din care 2.154 ha erau arabil, care era folosit așa: 540 ha cu păioase de pe care trebuia să se realizeze 2.500 kg de grâu la ha, 2.600 kg de orz la ha, 991 ha cu porumb, din care 720 ha la C.A.P. și 271 ha la gospodăriile populației, de pe care să se obțină 4.400 kg boabe la ha; 150 ha cu legume de câmp, din care 100 ha la C.A.P. și 50 ha la gospodăriile cetățenilor de pe care să se obțină cel puțin 15.000 kg la ha și fiecare gospodărie individuală din cele 2.836 pe comună să cultive câte 300-400 m² cu legume; în pomicultură să fie îngrijite 617 ha de pe care să se obțină o producție medie de 24 kg pe pom (2.300 tone producție totală); se vor îngriji cele 270 ha de viță-de-vie, din care 88 ha la C.A.P., care să dea o producție de 3.700 kg de struguri la ha, 100 ha la I.A.S. care să dea o producție de 5.000 kg de struguri la ha și 82 ha la gospodăriile populației care să producă 4.500 kg de struguri la ha.

De asemenea, să se sporească numărul de animale, iar la finele anului să se ajungă la 1.675 capete, din care vaci și juninci 1.110 capete, (520 la C.A.P. și 590 la gospodăriile populației), 1.600 de ovine, 2.100 de porcine, din care 159 scroafe de prăsilă și 18.000 păsări.

În ceea ce privește livrarea de produse la fondul de stat, comuna a stabilit să predea în anul 1977 următoarele cantități: 210 tone de grâu, 700 tone de ovăz, 2.030 tone de porumb, 135 tone de cartofi, 1.517 tone de legume, 903 tone de fructe proaspete, 268 tone de struguri, 92 tone carne de bovină, 25 tone carne de porc, 3,4 tone de carne de oaie, 874,8 tone de carne de pasăre, 5.000 hl de lapte de vacă, 40 hl de lapte de oaie, 345.000 bucăți ouă, 1,8 tone de lână, 860 kg de miere, 500 kg de gogoși de mătase.

Cooperativa de consum va trebui să desfășure mărfuri în volum de 28.710.000 de lei, iar prin achiziții urmează ca populația să asigure schimbul de produse agricole, animale și vegetale în sumă de 1.500.000 de lei.

Valoarea producției industriale globale și a prestărilor de servicii va fi de 5.657.000 de lei din care moara de stat va realiza 1.044.000 de lei, cooperativa de consum 4.472.000 de lei, iar consiliul popular, 141.000 de lei.

În anul 1977 se vor face investiții în valoare de peste 7.000.000 de lei: vor începe lucrările de amenajare a balastierei Trustului de Construcții Argeș în zona Moara Mocanului - Căteasca, se vor construi magazii de cereale la baza de recepție, se va regulariza malul drept al râului Argeș în zona satului

Baloteasca, se vor face amenajări la secția de conserve Ciulnița; la C.A.P. se vor face investiții pentru înființarea a 20 ha cu viță-de-vie, se vor cumpăra 20 de vaci pentru turma de bază și se va construi casa specialistului cu patru apartamente; din contribuția voluntară a cetățenilor se va face alimentarea cu apă a gospodăriilor cetățenilor pe o lungime de 3 km, iar din fondurile statului, în valoare de 55.000 de lei, se va face reparația capitală a grădiniței din Budișteni; în domeniul silviculturii se vor împăduri 10 ha cu salcâmi, cu sprijinul populației și tineretului.

În acest an, 1977, deputații au depus jurământ cu următorul conținut: „Jur să servesc cu devotament Republica Socialistă România, poporul român, să pun întreaga mea capacitate de muncă în slujba înfăptuirii politicii interne și externe a partidului și statului, să aduc la îndeplinire cu întreaga răspundere atribuțiile care îmi sunt încredințate, să acționez neclintit pentru întărirea și dezvoltarea orânduirii noastre socialiste, pentru apărarea patriei, suveranității, independenței și integrității țării! Jur să respect Constituția Republicii Socialiste România și legile țării, să păstrez cu strictețe secretul de stat, să apăr proprietatea socialistă, să acționez potrivit principiilor democratismului socialist, ale eticii și echității socialiste!“.

Cu ușurință se poate vedea cât de politizat era învelișul acestui jurământ, astfel că miezul textului se diluează în așa măsură, că se pierde⁷⁵.

În același an, comitetul executiv a dat două decizii în domeniul învățământului și socialului: 1. Să se repare și să se pună în funcțiune sala de gimnastică a școlii - Leordeni pentru a se putea desfășura în bune condițiuni lecțiile de educație fizică; de-a lungul anilor, această sală a fost dotată cu aparatura și materialul didactic specific, astfel că astăzi, din acest punct de vedere, se află printre cele mai dotate școli din județ. 2. S-au atribuit din fondul de stat câte 250 m² de teren pentru construcții „pe durata construcției, cu plata taxei stabilite de articolul 49 din Legea nr. 4/973⁷⁶“.

Pentru sporirea veniturilor bugetare, dar și pentru efectuarea unor lucrări în comună, a luat decizia înființării „unei echipe de construcții clădiri“ și a unei secții de transporturi auto.

De asemenea, a cerut întreprinderilor de pe raza comunei, care patronau școlile, să „doteze atelierele școlare“ ale celor trei școli cu clase de la I la VIII, cu „materialele necesare“⁷⁷.

Consiliul popular s-a preocupat statornic pentru buna gospodărire a comunei: întreținerea drumurilor din toate satele, construirea de trotuare pe unele artere, desfundarea șanțurilor, deși nu peste tot, extinderea rețelelor de apă curentă și gaze. Astfel, în momentul de față beneficiază de apă curentă satele Leordeni, Budișteni, Băila, Ciulnița, Glâmbocata, Bântău, Ciolcești și Glodu, parțial și s-au început lucrările în Scoicești, iar de gaze satele Leordeni, Băila, Ciulnița și Glâmbocata, parțial.

Deoarece primăria nu avea local propriu, și funcționa în casele proprietarilor Gussi, care au fost revendicate, a trebuit să găsească o soluție acceptabilă. Soluția a fost oferită de clădirea Căminului Cultural Leordeni, construită la pretențiile unui oraș, deci cu spații multe. Ca urmare, cu aprobările de rigoare, clădirea a fost amenajată în așa fel ca să funcționeze ambele instituții. Lucrările s-au desfășurat în anul 2004, inaugurarea făcându-se pe 29 august 2004.

În momentul de față se fac lucrări de reparații capitale la școlile din Leordeni și Glâmbocata, la Căminul Cultural Budișteni, unde se amenajează și patru garsoniere pentru profesorii navetiști de la această școală.

Întrucât documentele referitoare la comuna Leordeni nu s-au păstrat în totalitate, nu am putut stabili lista tuturor primarilor și perioada cât s-au aflat în această funcție. Prezintăm lista primarilor și anii în care sunt atestați: Alessie Vlăican - 1868, Marin Chiribelea - 1899, Marin Oprea Militaru - 1913, P. G. Sulescu - 1916, N. Alexiu - 1922, Teodor Mihăilă - 1933, I. Moșoianu - 1934, Nicolae Moșoianu - 1934, Dumitru M. Chiribelea - 1935 aprilie 7 - 1936 iunie 4, Gheorghe Bășcău - 1937, Dumitru M. Chiribelea - 1937, Gheorghe Bășcău - 1938 februarie 20 - noiembrie 17, D. Trandafirescu - 1939 aprilie 22 - 1940 februarie 25, Petre Busuiocescu - 1940, Gheorghe Iriminoiu - 1940, I. N. Alexiu - 1941, D. Trandafirescu - 1944, Tudor Ploscaru - 1945, T. Alexiu - 1947, Tudor Ploscaru - 1948, Radu Năstase - 1954-1955, Constantin Olaru 1944-1950, Radu Trică - 1960-1968, Gheorghe Cărciuvoianu - 1968-1974, Valeria Stănescu⁷⁸ - 1974-1983, Mircea Pavelescu - 1983-1986, Dumitru Păuna - 1986-1989, Alexandru Gheorghe - 1989-1996, Teodor Toader - 1996-2000, Marian Ibric - din 2000.

⁷⁵ Idem, dos. 11/1977, nepaginat.

⁷⁶ *Ibidem*.

⁷⁷ Idem, dos. 1/1972, nepaginat.

⁷⁸ Între 1975 și 1980, Valeria Stănescu a fost deputat în Marea Adunare Națională, iar între 1975 și 1985 a făcut parte din Biroul Consiliului Național al Femeilor din România.

